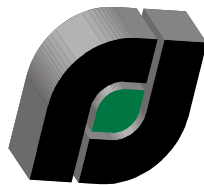

Hagir og líðan ungs fólks á Fljótsdalshéraði

*Niðurstöður rannsóknar meðal
nemenda í 8., 9. og 10. bekk á Fljótsdalshéraði
árið 2010*

Hrefna Pálsdóttir
Álfgeir Logi Kristjánsson
Birna Baldursdóttir
Inga Dóra Sigfúsdóttir
Jón Sigfússon

RANNSÓKNIR & GREINING

Hagir og líðan ungs fólks á Fljótsdalshéraði

**Unnið samkvæmt samkomulagi mennta- og
menningarmálaráðuneytisins, Fjarðabyggðar,
Fljótsdalshéraðs, Háskólans í Reykjavík og
Rannsóknna & greiningar.**

© 2010 Rannsóknir & greining

WWW.RANNSOKNIR.IS

*Rit þetta má ekki afrita með nokkrum hætti, svo sem með ljósmyndun,
prentun, hljóðritun eða á sambærilegan hátt, að hluta eða í heild, án
skriflegs leyfis Rannsóknna & greiningar.*

Unnið fyrir:

Fljótsdalshérað

í ágúst 2010

Efnisyfirlit	
<i>Yfirlit yfir myndir</i>	6
<i>Listi yfir töflur</i>	8
<i>Inngangsorð</i>	9
Aðferð og gögn	11
Pátttakendur og framkvæmd.....	11
Mælitæki	12
<i>Vímuefnaneysla</i>	14
Daglegar reykingar	14
Munn- og neftóbaksnotkun.....	16
Neysla áfengis um ævina.....	19
Neysla áfengis síðustu 30 daga.....	19
Ölvun síðastliðna 30 daga	20
Hassneysla	23
Neysla annarra ólöglegra vímuefna	24
<i>Félagslegir þættir</i>	27
Samvera foreldra og unglunga	28
Eftirlit og stuðningur foreldra.....	29
Fjárhagsaðstæður heimilisins	31
Útivistartími	33
Nám og skóli	35
Skipulagt íþróttá og tómstundastarf.....	38
Heimildir	40

Yfirlit yfir myndir

Mynd 1.	Hlutfall nemenda í 10. bekk sem reykja daglega, árin 1997 - 2010.	14
Mynd 2.	Hlutfall nemenda í 9. bekk sem reykja daglega, árin 2000 – 2010.....	14
Mynd 3.	Hlutfall nemenda í 8. bekk sem reykja daglega, árin 2001 - 2010.	15
Mynd 4.	Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað munntóbak 20 sinnum eða oftar um ævina, árin 2008-2010.	16
Mynd 5.	Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað neftóbak 20 sinnum eða oftar um ævina, árin 2008-2010.	16
Mynd 6.	Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað munntóbak einu sinni eða oftar sl. 30 daga, 2008 - 2010.....	17
Mynd 7.	Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað neftóbak einu sinni eða oftar sl. 30 daga, 2008-2010.....	17
Mynd 8.	Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað munntóbak þrisvar sinnum eða oftar sl. 30 daga, 2008-2010.	18
Mynd 9.	Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað neftóbak þrisvar sinnum eða oftar sl. 30 daga, 2008-2010.	18
Mynd 10.	Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa orðið ölvaðir einhvern tíma um ævina, árin 1997 – 2010.....	19
Mynd 11.	Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa drukkið áfengi síðastliðna 30 daga, árin 2008-2010.	19
Mynd 12.	Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa orðið ölvaðir einu sinni eða oftar síðastliðna 30 daga, árin 2001- 2010.	20
Mynd 13.	Hlutfall nemenda í 9. bekk sem hafa orðið ölvaðir einu sinni eða oftar síðastliðna 30 daga, árin 2001 – 2010.	20
Mynd 14.	Hlutfall nemenda í 8. bekk sem hafa orðið ölvaðir einu sinni eða oftar síðastliðna 30 daga, árin 2001 - 2010.	21
Mynd 15.	Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað hass einu sinni eða oftar um ævina, árin 1997 - 2010.	23
Mynd 16.	Hlutfall nemenda í 9. bekk sem hafa notað hass einu sinni eða oftar um ævina, árin 2000 - 2010.	23
Mynd 17.	Hlutfall nemenda í 8. bekk sem hafa notað hass einu sinni eða oftar um ævina, árin 2006 - 2010.	24
Mynd 18.	Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað amfetamín einu sinni eða oftar um ævina, árin 2006 - 2010.	24
Mynd 19.	Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað sniff (t.d. lím) einu sinni eða oftar um ævina, árin 2006 - 2010.....	25
Mynd 20.	Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað sveppi (sem vímuefni) einu sinni eða oftar um ævina, árin 2006 - 2010.	25
Mynd 21.	Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað E-töflu einu sinni eða oftar um ævina, árin 2006 – 2010.....	26
Mynd 22.	Þróun vímuefnaneyslu unglinga í 10. bekk á Íslandi árin 1997 til 2010. ..	27

Mynd 23.	Hlutfall nemenda í 10. bekk á Íslandi sem reykja ekki eða minna en eina sígarettu á dag, hafa ekki orðið ölvuð sl. 30 daga og hafa aldrei notað hass, árin 1997 til 2010.	27
Mynd 24.	Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segjast oft eða nær alltaf vera með foreldri/um sínum utan skólatíma á virkum dögum, árin 2003, 2006 og 2010.	28
Mynd 25.	Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segjast oft eða nær alltaf vera með foreldri/um sínum um helgar, árin 2003, 2006 og 2010.	28
Mynd 26.	Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segja að það eigi mjög eða frekar vel við um þau að foreldra þeirra setji ákveðnar reglur um hvað þau meggi gera utan heimilis, árin 2006 og 2009-2010.	29
Mynd 27.	Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segja að það eigi mjög eða frekar vel við um þau að foreldrar þeirra fylgist með því með hverjum þau eru á kvöldin, árin 2006 og 2009-2010.	29
Mynd 28.	Hlutfall nemenda stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segja að það eigi mjög eða frekar vel við um þau að foreldrar þeirra viti hvar þau séu á kvöldin, árin 2006 og 2009-2010.	30
Mynd 29.	Hlutfall nemenda í 9. og 10. bekk á Fljótshálsa sem hafa einhvern tíma orðið vitni að alvarlegu rifrildi foreldra sinna, samanburður milli árána 2006 og 2009-2010.	32
Mynd 30.	Hlutfall nemenda í 9. og 10. bekk á Fljótshálsa sem eiga móður eða föður sem misst hafa atvinnu sína, samanburður milli árána 2006 og 2009-2010.	32
Mynd 31.	Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segjast hafa verið úti eftir klukkan tíu að kvöldi, einu sinni eða oftár sl. 7 daga, árin 2003, 2006 og 2010.	33
Mynd 32.	Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segjast hafa verið úti eftir klukkan tíu að kvöldi, þrisvar sinnum eða oftár sl. 7 daga, árin 2003, 2006 og 2010.	33
Mynd 33.	Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segjast hafa farið út og komið heim eftir miðnætti, einu sinni eða oftár sl. 7 daga, árin 2003, 2006 og 2010.	34
Mynd 34.	Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segja það oft eða nær alltaf eiga við um sig að þeim finnst námið hafa tilgang, árið 2010.	35
Mynd 35.	Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segja það oft eða nær alltaf eiga við um sig að þeim líði vel í skólanum, árið 2010.	35
Mynd 36.	Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segja það oft eða nær alltaf eiga við um sig að þau langi ekki til að skipta um skóla, árið 2010.	36
Mynd 37.	Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segja það oft eða nær alltaf eiga við um sig að þeim semji vel við kennarana, árið 2010.	36
Mynd 38.	Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem ætla í framhaldsskóla (bók-, ið- eða verknám) að loknu núverandi námi, árið 2010.	37
Mynd 39.	Hversu líklegt eða ólíklegt finnst þér að þú farir í nám á háskólastigi? Hlutfall nemenda í 9. og 10. bekk, árið 2010.	37

Mynd 40.	Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segjast stunda íþróttir (æfa eða keppa) með íþróttafélagi 1 - 3 sinnum í viku, árin 2006 og 2009-2010.	38
Mynd 41.	Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segjast stunda íþróttir (æfa eða keppa) með íþróttafélagi 4 sinnum í viku eða oftar, árin 2006 og 2009-2010.	38
Mynd 42.	Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segjast taka þátt í skipulögðu tómstundastarfi, öðru en íþróttum, vikulega eða oftar, árin 2006 og 2009-2010.	39

Listi yfir töflur

Tafla 1.	Fjöldi þátttakenda í 8., 9. og 10. bekk í grunnskólum Fljótsdalshéraðs. ...	12
Tafla 2.	Hlutfall nemenda í 10. bekk í grunnskólum á Fljótsdalshéraði, árin 2008 og 2009 sem hafa drukkið áfengi (stundum eða oft) á tilteknum stöðum.	22
Tafla 3.	Hlutfall nemenda í 9. og 10. bekk á Fljótsdalshéraði, í samanburði við landið í heild, sem telja foreldra sína oft eða nær alltaf eiga í fjárhagslegum erfiðleikum, árin 2006 og 2009.	31

Inngangsorð

Rannsóknir hafa sýnt fram á umtalsverð áhrif nærsamfélagsins á líf og líðan barna og unglinga¹. Þessar rannsóknir hafa m.a. sýnt að líkur á vímuefnanotkun eru minni fyrir alla unglinga í nærsamfélögum þar sem foreldrasamvinna er mikil, en ekki eingöngu fyrir þá einstaklinga sem eiga foreldra sem eru virkir þátttakendur í foreldrasamvinnu. Niðurstöðurnar renna því stoðum undir mikilvægi þess að leggja áherslu á nærsamfélagið í heild við hvers konar heilsuefingar- og forvarnavinnu meðal barna og unglinga. Rannsóknir & greining hefur um árabíl stundað rannsóknir á högum og líðan ungmenna og unnið náið með mennta- og menningarmálaráðuneytinu að framkvæmd rannsókna Ungt fólk. Eftirfarandi skýrsla er unnin samkvæmt samningi sem var gerður á milli mennta- og menningarmálaráðuneytisins, Fjarðabyggðar, Fljótisdalshéraðs, Háskólans í Reykjavík og Rannsókna og greiningar. Rannsóknirnar hafa verið gerðar í grunn- og framhaldsskólum. Nánar tiltekið í grunnskólum frá 5. til 10. bekkjar og í öllum árgöngum framhaldsskóla. Með þessum rannsóknum hefur menntamálaráðuneytið tryggt að hægt sé að vinna úr haldgóðum og samanburðarhæfum gögnum um hagi barna og ungmenna fyrir fjölmarga aðila.

Undanfarin ár og áratugi hafa niðurstöður rannsókna sýnt að samband unglinga við foreldra sína og fjölskyldu skipti miklu máli fyrir þróun og þroska þeirra.² Foreldrar eru ungu fólki mikilvægar og sterkar fyrirmyndir³ og eru lykilaðilar í félagslegu stuðningsneti þeirra⁴. Þannig hafa rannsóknir t.d. sýnt að aðhald, eftirlit og stuðningur foreldra hefur jákvæð áhrif á námsárangur ungmenna⁵ og að þeir unglingar sem verja miklum tíma með foreldrum sínum og/eða eru vel tengdir þeim eru ólíklegri en aðrir unglingar til að leiðast út í notkun vímuefna lendi þeir í félagsskap þar sem vímuefnaneysla er algeng.⁶ Þess utan eru unglingar sem eiga stöðug og jákvæð samskipti við foreldra sína, og fá mikinn stuðning frá þeim, líklegri til að ganga vel í skóla⁷ og eignast vini þar sem svipað samskiptamynstur er uppi á teningnum.⁸

¹ Inga Dóra Sigfúsdóttir o.fl. 2009; Jón Gunnar Berburg o.fl. 2009; Þóroddur Bjarnason o.fl. 2005; Þórólfur Þórlindsson o.fl. 2007.

² Coleman, 1988; Warr, 1993, Þóroddur Bjarnason o.fl. 2005.

³ Bandura, 1977.

⁴ O'Byrne o.fl. 2002.

⁵ Coleman, 1988; Sheldon og Epstein 2005.

⁶ Bachman o.fl. 1987.

⁷ Álfgeir Logi Kristjánsson o.fl. 2006.

⁸ Þórólfur Þórlindsson o.fl. 1998.

Félagslíf ungmenna fer að miklu leyti fram í hópi jafningja⁹. Áhrif jafningjahópsins í lífi unglunga eru sterk en þar fer fram mikilvæg mótun hugmynda, viðmiða og gilda meðal einstaklinganna.¹⁰ Hegðun og gildismat unglunga tengist því sama meðal jafningjanna með mjög sterkum hætti.¹¹ Hafa niðurstöður rannsókna meðal annars sýnt að neikvæð viðbrögð félaganna við tóbaksnotkun beri með sér minnkandi líkur á slíkri neyslu¹² og að unglingar sem stunda íþróttir og reglulega hreyfingu séu líklegri til að eiga vini sem gera svo einnig.¹³ Þá sýna rannsóknir að skemmtanalífsstíll jafningjanna hafi áhrif á líkur á vímuefnanotkun unglunga.¹⁴

Fjöldi rannsókna hafa einnig sýnt að samband barna og unglunga við skólann sinn, líðan þeirra í honum og skuldbinding þeirra við nám séu mikilvægir þættir í líðan þeirra og sjálfsmýnd.¹⁵ Skólinn er vinnustaður þeirra barna sem hann sækja og þar verja þau drjúgum tíma á þessu mótandi aldurs skeiði. Mikilvægt er að fylgjast grannt með áhuga unglunga á námi sínu og líðan þeirra í skólanum. Þessir þættir geta gefið mikilvægar vísbendingar um þörf á inngripum í anda fyrsta stigs forvarna, áður en aukinn vandi, s.s. vímuefnanotkun, gerir vart við sig.¹⁶

Regluleg hreyfing og líkamleg áreynsla er einnig mikilvæg fyrir þroska barna og unglunga¹⁷. Nýleg íslensk rannsókn meðal barna í efstu bekkjum grunnskóla sýnir að hlutfall þeirra unglunga sem hreyfa sig mikið hefur aukist hér á landi undanfarin ár en að sama skapi hafi hlutfall þeirra sem hreyfa sig lítið eða ekki neitt einnig aukist.¹⁸ Í ljósi þessa er vert að benda á að rannsóknir sýna ítrekað að unglingar sem stunda íþróttir og/eða líkamsþjálfun reglulega eru líklegri en aðrir unglingar til að líða vel¹⁹, og eru ólíklegri til reykja sigarettur²⁰, nota önnur vímuefni, eða taka þátt í annars konar neikvæðu atferli.²¹

⁹ Sutherland 1978; Hirchi, 1969, Bandura, 1977.

¹⁰ Altermatt og Pomerantz 2005; Bowker o.fl. 2000; Carter o.fl. 2003.

¹¹ Álfgeir Logi Kristjánsson o.fl. 2008; Inga Dóra Sigfúsdóttir o.fl. 2009; Þórólfur Þórlindsson og Jón Gunnar Bernburg 2006.

¹² Álfgeir Logi Kristjánsson o.fl. 2010.

¹³ Álfgeir Logi Kristjánsson o.fl. 2006.

¹⁴ Þórólfur Þórlindsson og Jón Gunnar Bernburg, 2006.

¹⁵ Álfgeir Logi Kristjánsson o.fl. 2005, 2006; Coleman 1988; Hirchi 1969.

¹⁶ Inga Dóra Sigfúsdóttir o.fl. 2009. Álfgeir Logi Kristjánsson og Inga Dóra Sigfúsdóttir, 2009.

¹⁷ Allegrente 2004.

¹⁸ Sigríður Þóra Eiðsdóttir o.fl. 2008.

¹⁹ Álfgeir Logi Kristjánsson o.fl. (2006).

²⁰ Álfgeir Logi Kristjánsson o.fl. (2008).

²¹ Rúnar Vilhjálmsson og Þórólfur Þórlindsson 1992; Þórólfur Þórlindsson o.fl. 1998; Þórólfur Þórlindsson o.fl. 1994.

Þá hafa rannsóknir sýnt um árabíl að sjálfsmynd unglunga sé að miklu leyti mótuð í gegnum þátttöku í frístundum og tómstundastarf þeirra, sem oft liggur utan við umhverfi fjölskyldu og skóla.²² Kenningar og rannsóknir um lífsstíl unglunga, sem miðast oft við að skýra hvað þeir geri í frístundum og með hverjum þeir verja tíma sínum, hafa sýnt fram á að það skiptir miklu máli í velferð barna og ungmenna hvers eðlis tómstundir þeirra eru.²³ Þá hefur gerð félags- og tómstundastarfs verið rannsökuð og sýna niðurstöður að slík starfsemi sem er skipulögð og í umsjá ábyrgra aðila er líklegri til að hafa uppbyggjandi áhrif í lífi þeirra en starf sem ekki er skipulagt og í umsjá ábyrgra aðila²⁴. Þá dregur skipulagt tómstundastarf úr líkum á að unglingar tileinki sér lífsstíl sem einkennist af áhættuhegðun svo sem notkun vímuefna.²⁵ Í nýrri íslenskri athugun á árangri af forvarnastarfi sveitarfélaga kemur fram að í sveitarfélögum þar sem rannsóknardrifið samvinnulíkan á milli rannsóknarfólks, stefnumótunaraðila og aðila á vettvangi s.s. forvarnafólks, skólafólks, og foreldra, hefur verið notað hefur náðst betri árangur í að lækka tíðni vímuefnaneyslu og áhættuþátta og hækka tíðni verjandi þátta en annars staðar hér á landi²⁶.

Gagnasöfnun fór fram með spurningalistakönnun í marsmánuði. Líkt og í fyrri rannsóknum er athyglinni beint að ýmsum þáttum í lífi unglunga er varða hagi þeirra og líðan, s.s. samband við foreldra og jafningja, viðhorf til náms og skóla, hvað þau aðhafast í frítíma sínum og um vímuefnanotkun. Þá eru ýmsir vísar um félagslegt umhverfi unglunga í nærsamfélaginu. Í ár er farin sú leið að birta niðurstöður að meginstefnu í tvennu lagi. Fyrri hlutinn er ítarleg úttekt á vímuefnanotkun ungmenna í 8.-10. bekk. Í síðari hlutanum eru lýsandi myndir um félagslega þætti sem nefndir hafa verið í yfirliti hér að framan. Allar myndir í þessari skýrslu standa sjálfstæðar og eru látnar tala sínu máli.

Aðferð og gögn

Þátttakendur og framkvæmd

²² Osgood og Anderson, 2004; Þórólfur Þórlindsson o.fl. 1998; Þórólfur Þórlindsson og Jón Gunnar Bernburg 2006.

²³ Osgood o.fl. 1996; Peretti-Watel og Lorente 2004.

²⁴ Álfgeir Logi Kristjánsson o.fl. 2005; Álfgeir Logi Kristjánsson o.fl. 2006.

²⁵ Piko og Fitzpatrick 2004.

²⁶ Álfgeir Logi Kristjánsson o.fl. (í prentun).

Gögnin sem þessi skýrsla byggir á eru byggð könnun sem lögð var fyrir alla nemendur í 8. – 10. bekk á Íslandi í marsmánuði árið 2010. Framkvæmd og úrvinnsla rannsóknarinnar var á vegum Rannsókna & greiningar í Háskólanum í Reykjavík. Spurningalistar voru sendir í alla skóla á landinu þar sem kennarar sáu um að leggja þá fyrir eftir skýrum fyrirætlum. Með hverjum spurningalista fylgdi ómerkt umslag sem þátttakendur settu listann í að útfyllingu lokinni. Ítrekað var fyrir þátttakendum að rita hvorki nafn né kennitölu á spurningalistana svo útilokað væri að rekja svörin til þeirra. Jafnframt voru þeir vinsamlegast beðnir um að svara öllum spurningunum eftir bestu samvisku og biðja um hjálp ef þeir þyrftu á að halda. Allir nemendur sem sátu í kennslustundum daginn sem könnunin fór fram svöruðu spurningalistanum. Samtals fengust gild svör frá 3684 nemendum í 8. bekk og 7188 nemendum í 9. og 10. bekk (bekkur ótilgreindur: 106 einstaklingar). Heildarsvarhlutfall á landsvísu var 83,9 % í 8. bekk en 85,6% í 9. og 10. bekk.

Mælitæki

Mælitæki rannsóknarinnar eru ítarlegir spurningalistar, fyrir nemendur í 8.-10. bekk, sem hafa verið þróaðir ár frá ári, fyrst af starfsfólki Rannsóknastofnunar uppeldis- og menntamála en á síðari árum af Rannsóknum & greiningu. Spurningarnar eru mótaðar af fagfólki í félagsvísindum þar sem farið er eftir ströngum kröfum um að þær geti af sér öruggar niðurstöður, að áreiðanleiki og réttmæti sé ávallt í fyrirrúmi. Spurningalistinn fyrir 8.- 10. bekk árið 2010 inniheldur 63 spurningar í mismunandi mörgum liðum á 22 blaðsíðum.

Í töflu 1 má sjá fjölda þátttakenda í Fljótsdalshéraði, greint eftir bekkjum. Svarhlutfallið 2010 var 78% í 10. bekk, 92% í 9. bekk og 78% í 8. bekk. Skólar sem tóku þátt voru: Egilsstaðaskóli, Fellaskóli og Brúarásskóli.

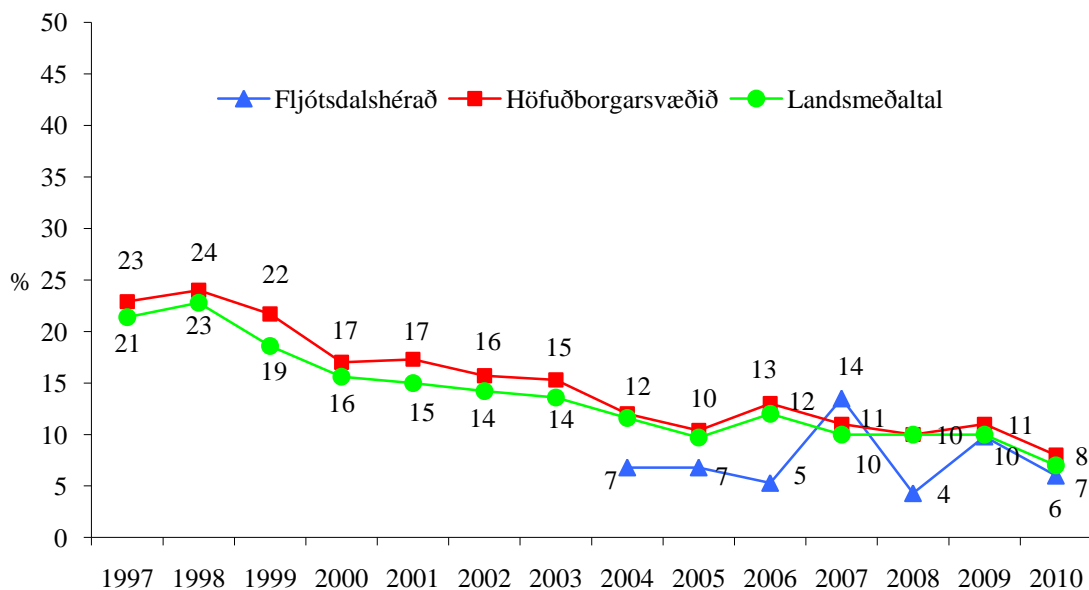
Tafla 1. Fjöldi þátttakenda í 8., 9. og 10. bekk í grunnskólum Fljótsdalshéraðs.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
8. bekkur	39	44	50	35	46	47

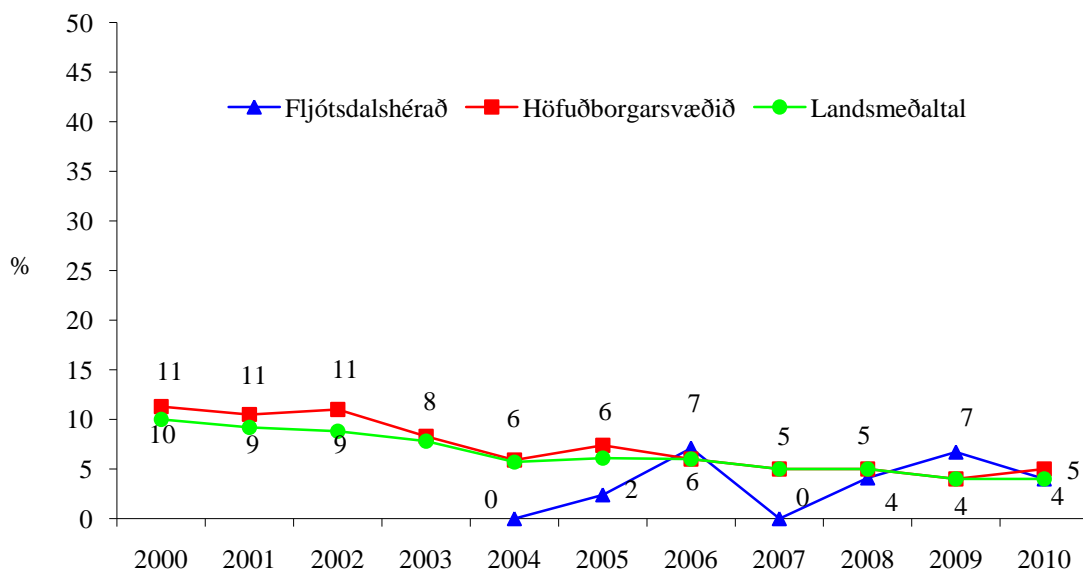
9. bekkur	42	43	45	50	31	46
10. bekkur	44	39	54	46	51	35
Bekkur ótilgreindur:				1		
Alls:	125	126	150	131	128	128

Vímuefnaneysla

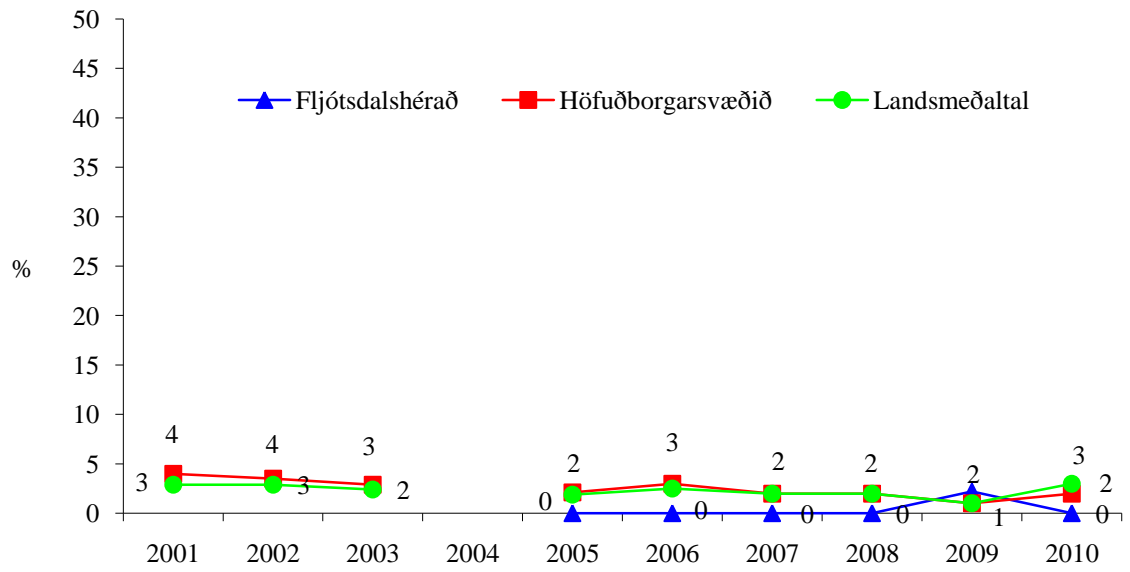
Daglegar reykingar

Mynd 1. Hlutfall nemenda í 10. bekk sem reykja daglega, árin 1997 - 2010.

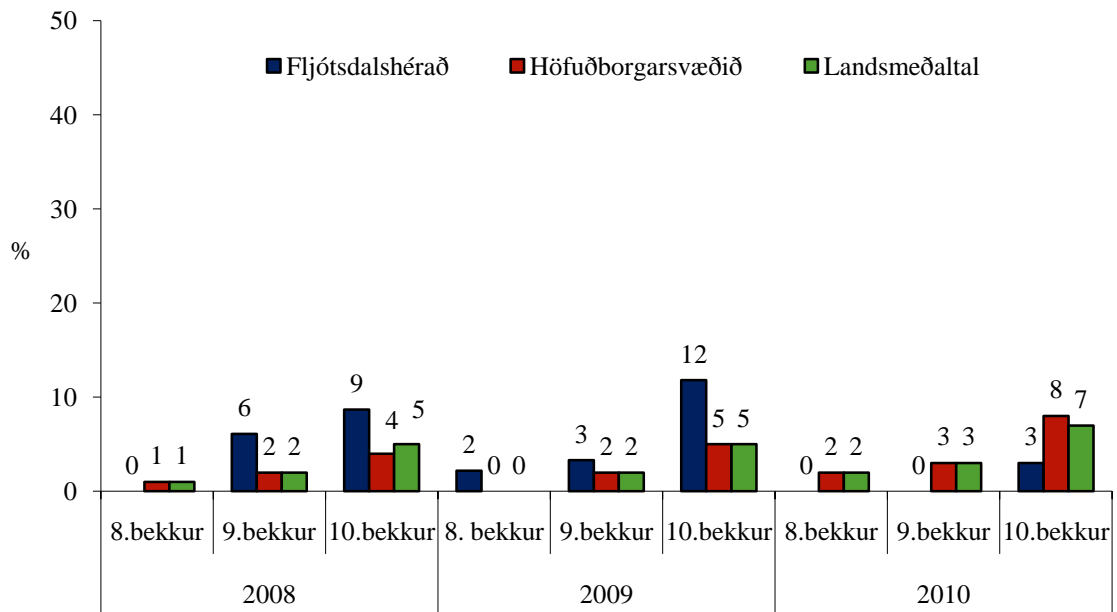

Mynd 2. Hlutfall nemenda í 9. bekk sem reykja daglega, árin 2000 – 2010.

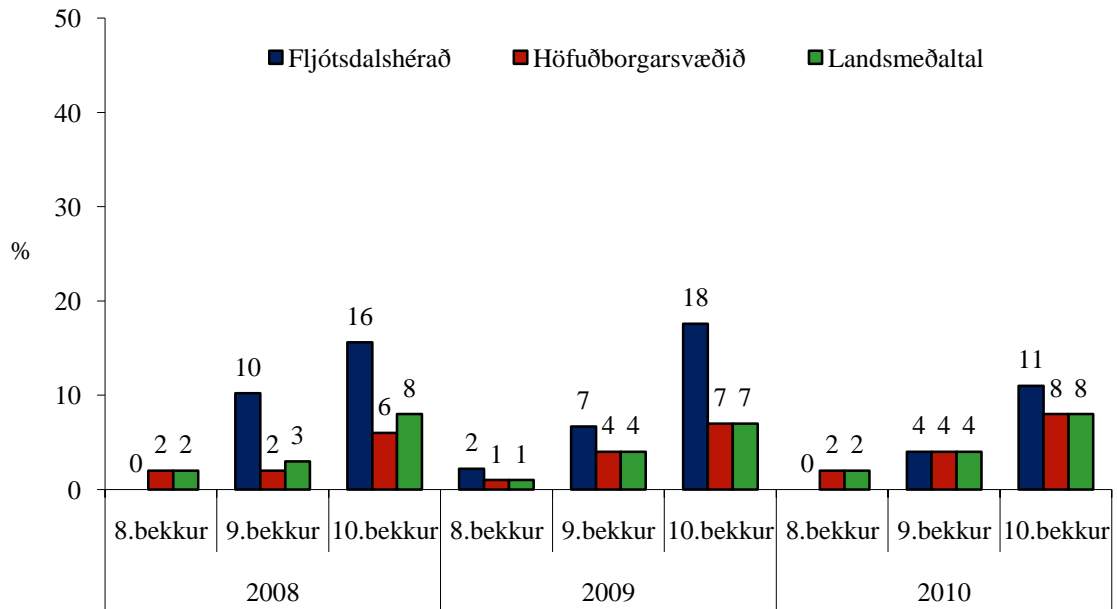

Mynd 3. Hlutfall nemenda í 8. bekk sem reykja daglega, árin 2001 - 2010.

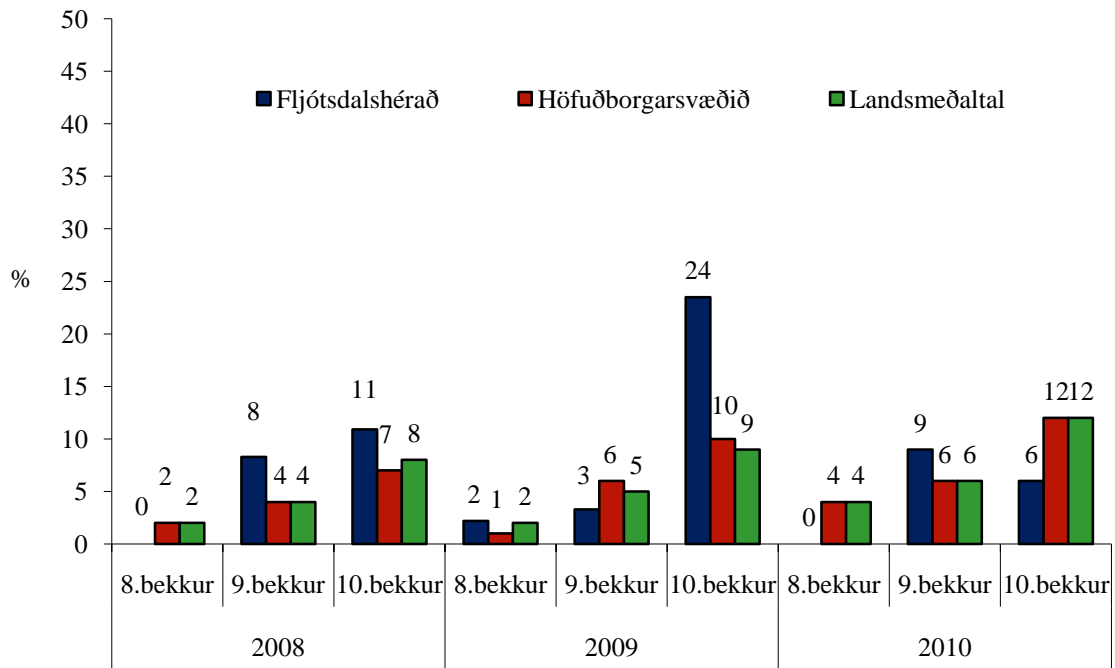
Munn- og neftóbaksnotkun

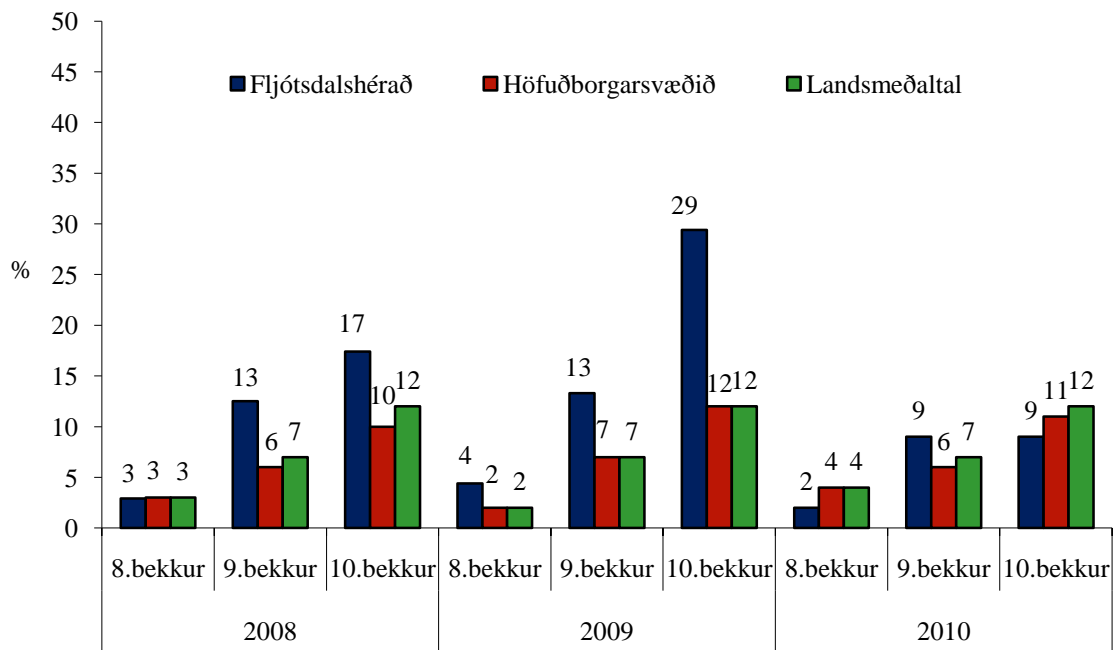
Mynd 4. Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað munntóbak 20 sinnum eða oftar um ævina, árin 2008-2010.

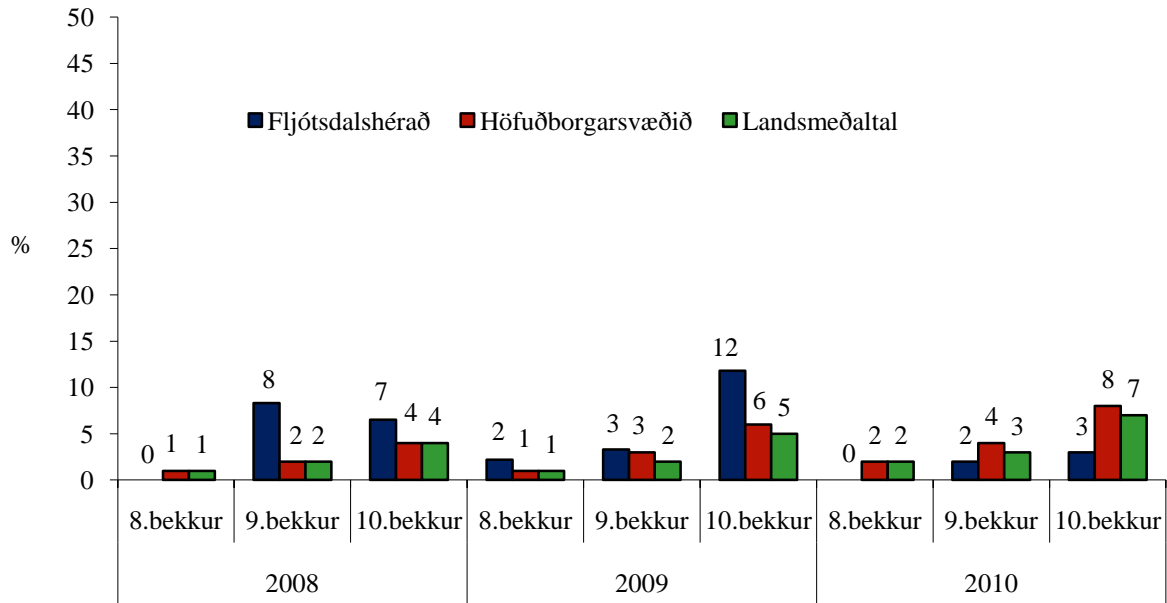
Mynd 5. Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað neftóbak 20 sinnum eða oftar um ævina, árin 2008-2010.

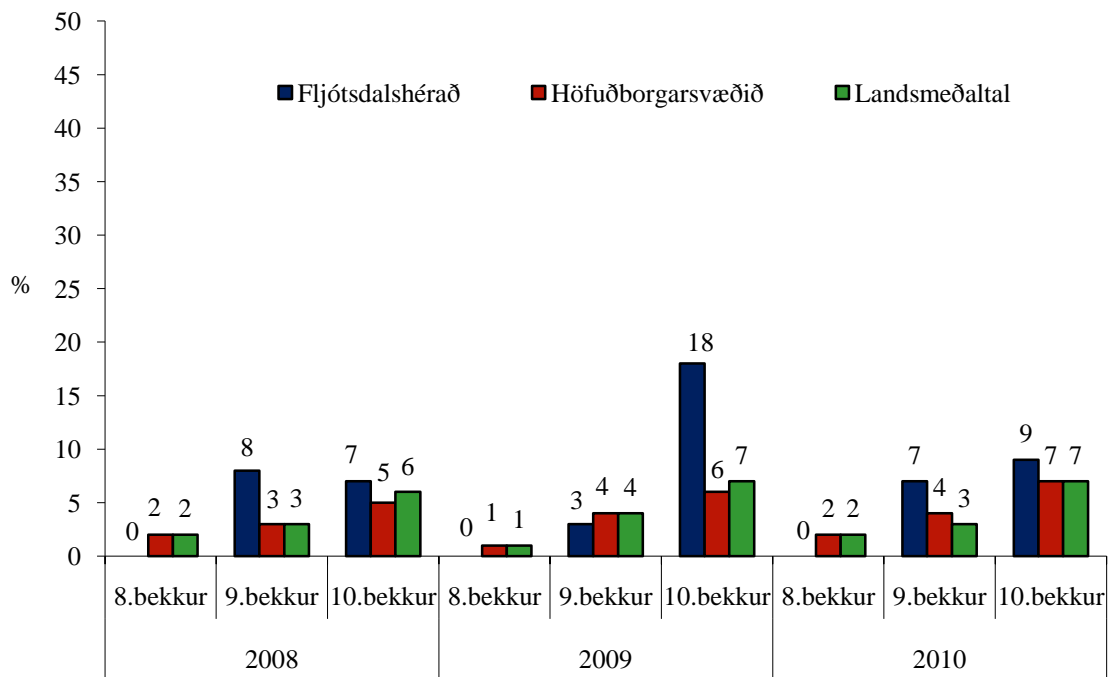
Mynd 6. Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað munntóbak einu sinni eða oftar sl. 30 daga, 2008 - 2010.

Mynd 7. Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað neftóbak einu sinni eða oftar sl. 30 daga, 2008-2010.

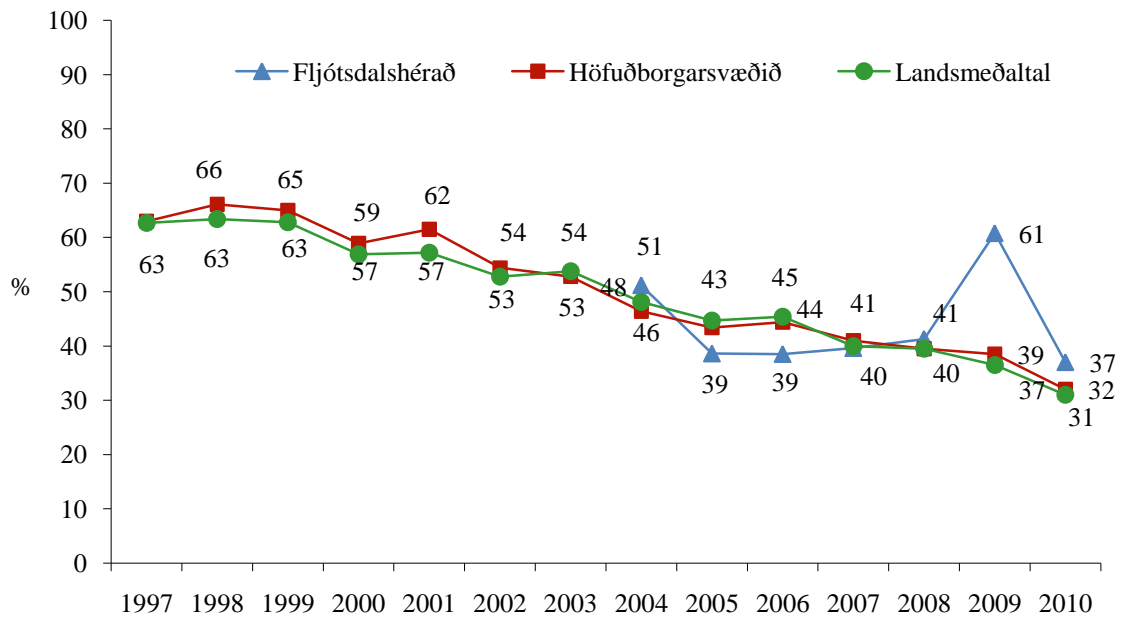

Mynd 8. Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað munntóbak þrisvar sinnum eða oftar sl. 30 daga, 2008-2010.

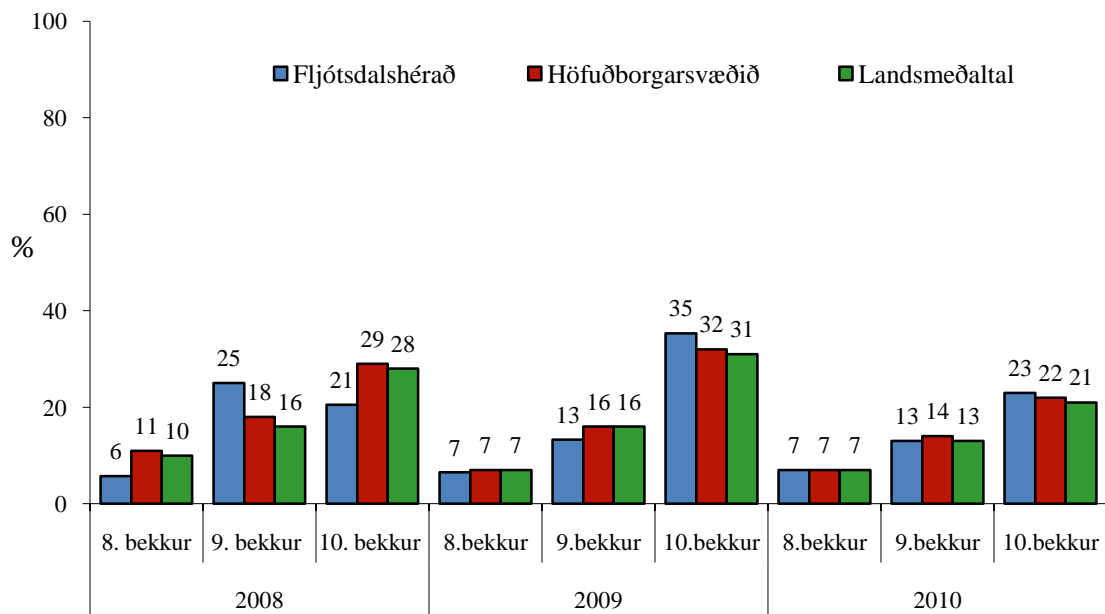
Mynd 9. Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa notað neftóbak þrisvar sinnum eða oftar sl. 30 daga, 2008-2010.

Neysla áfengis um ævina

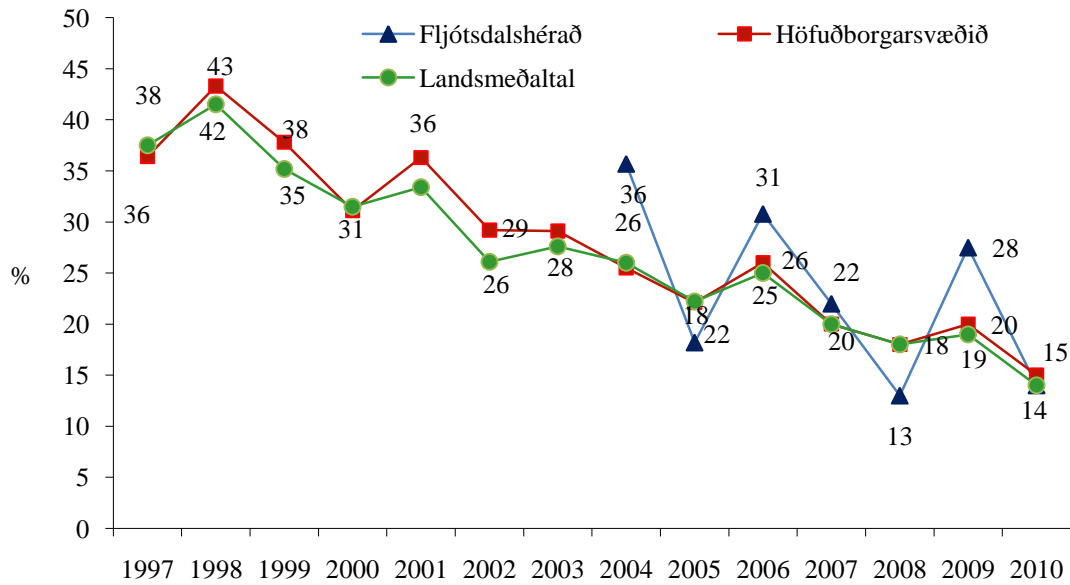
Mynd 10. Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa orðið ölvaðir einhvern tíma um ævina, árin 1997 – 2010.

Neysla áfengis síðustu 30 daga

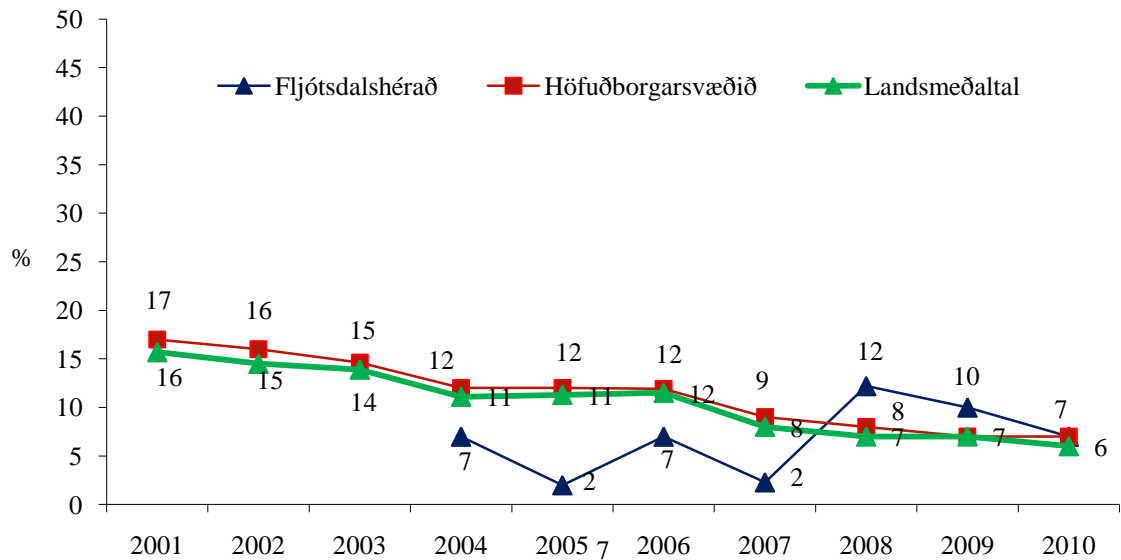

Mynd 11. Hlutfall nemenda í 8., 9. og 10. bekk sem hafa drukkið áfengi síðastliðna 30 daga, árin 2008-2010.

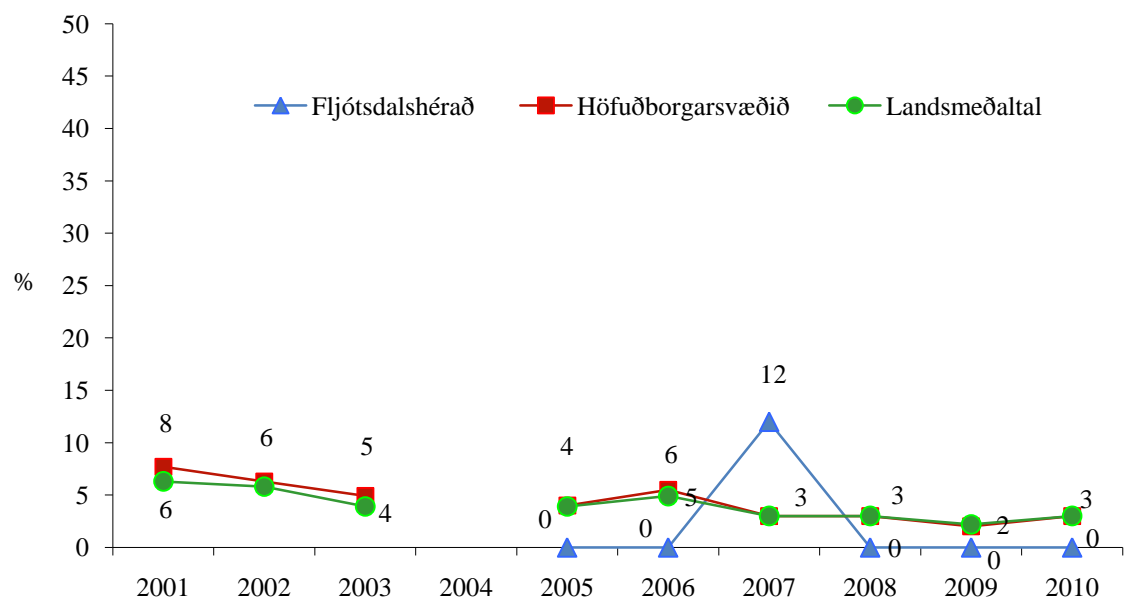
Ölvun síðastliðna 30 daga

Mynd 12. Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa orðið ölvaðir einu sinni eða oftár síðastliðna 30 daga, árin 2001- 2010.

Mynd 13. Hlutfall nemenda í 9. bekk sem hafa orðið ölvaðir einu sinni eða oftár síðastliðna 30 daga, árin 2001 – 2010.

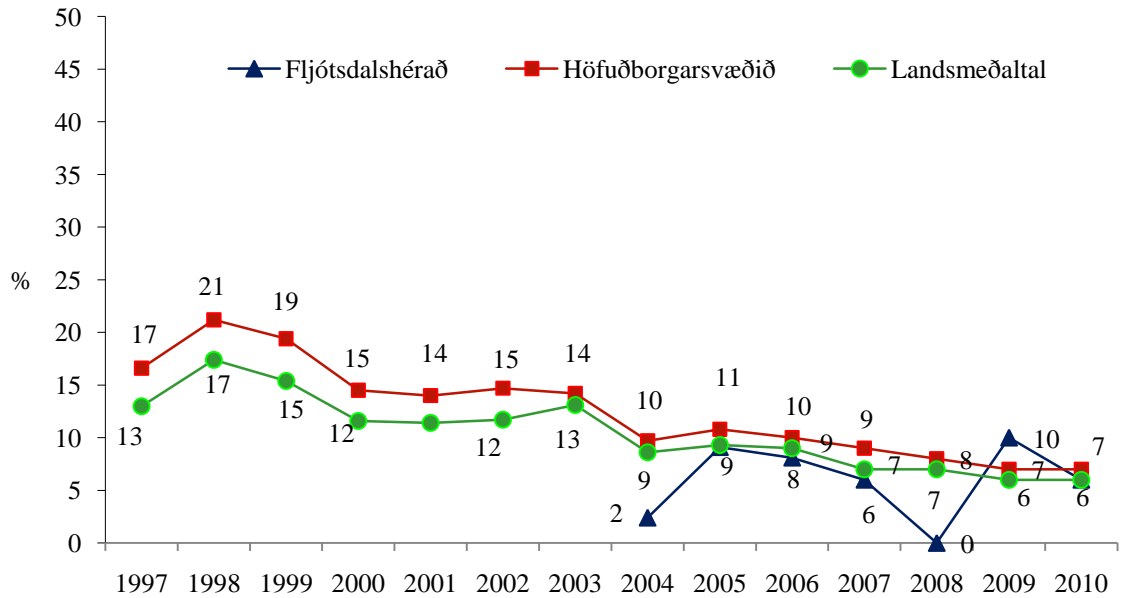

Mynd 14. Hlutfall nemenda í 8. bekk sem hafa orðið ölváðir einu sinni eða oftar síðastliðna 30 daga, árin 2001 - 2010.

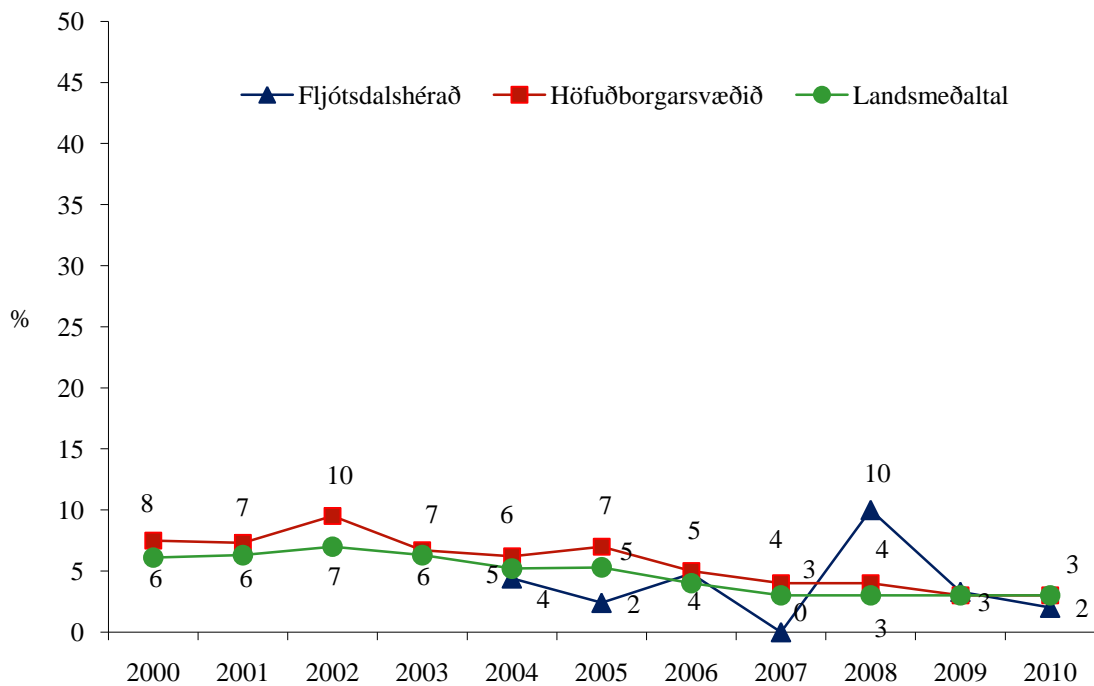
Tafla 2. Hlutfall nemenda í 10. bekk í grunnskólum á Fljótsdalshéraði, árin 2009 og 2010 sem hafa drukkið áfengi (stundum eða oft) á tilteknum stöðum.

Staður:	2009 (%)			2010 (%)		
	Fljótsdals- hérað	Höfuðborgar- svæðið	Landið	Fljótsdals- hérað	Höfuðborgar- svæðið	Landið
Heima hjá mér:	12	7	6	3	5	4
Heima hjá öðrum:	42	32	31	23	18	18
Í bænum:	33	17	19	14	12	12
Annars staðar úti við:	36	19	20	20	12	12
Á skemmtistað eða þöbb:	12	9	9	11	7	8
Á grunnskólaballi:	2	3	2	0	2	2
Á framhaldsskólabal- li:	19	4	5	9	4	4
Í félagsmiðstöð:	0	1	1	0	1	2

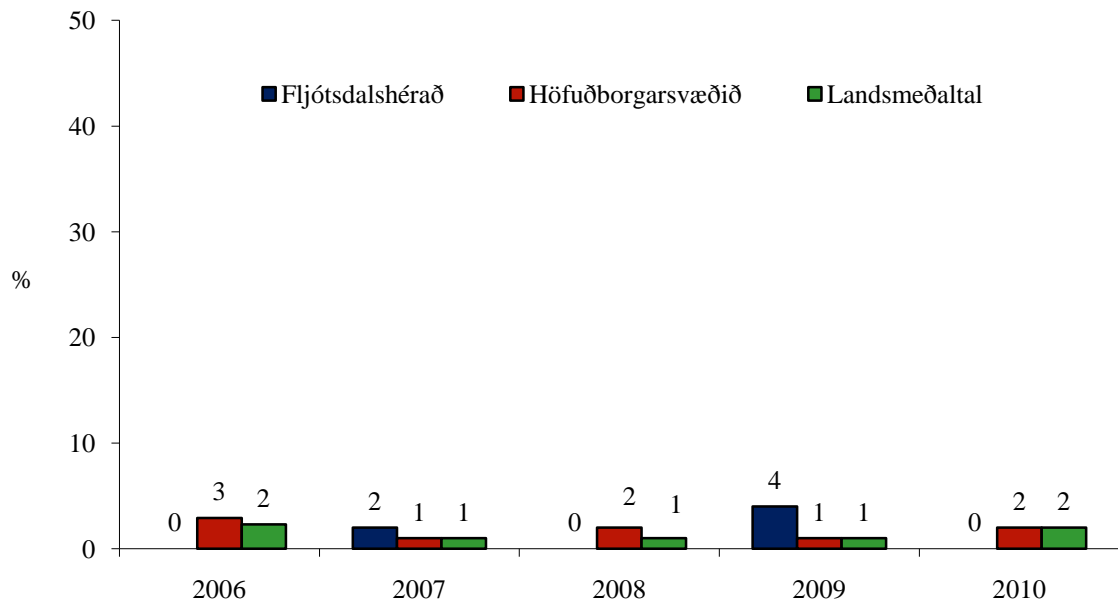
Hassneysla

Mynd 15. Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað hass einu sinni eða oftar um ævina, árin 1997 - 2010.

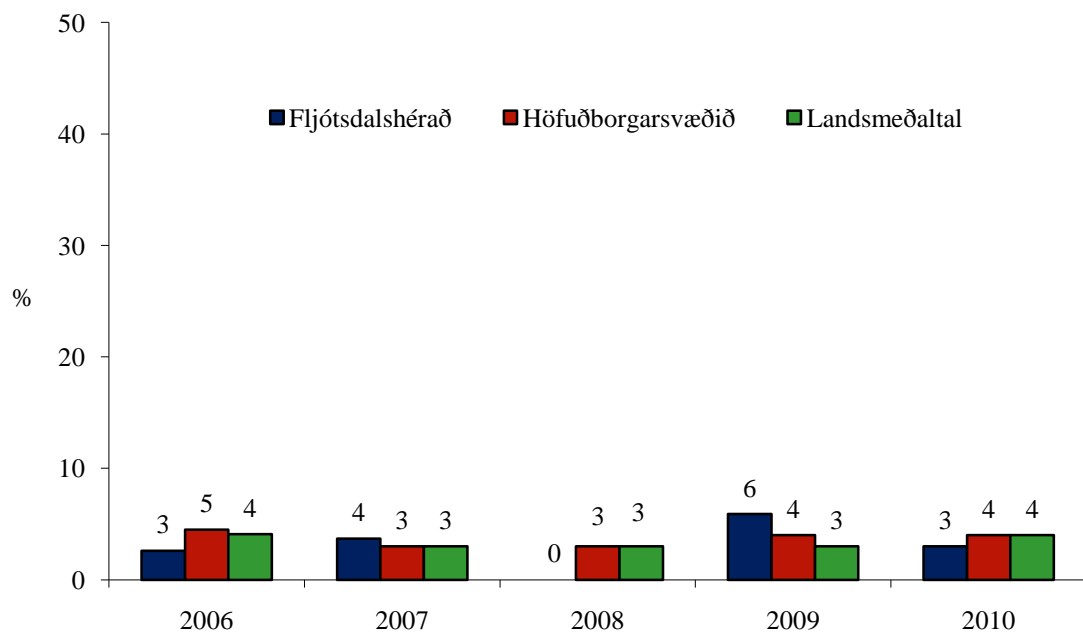

Mynd 16. Hlutfall nemenda í 9. bekk sem hafa notað hass einu sinni eða oftar um ævina, árin 2000 - 2010.

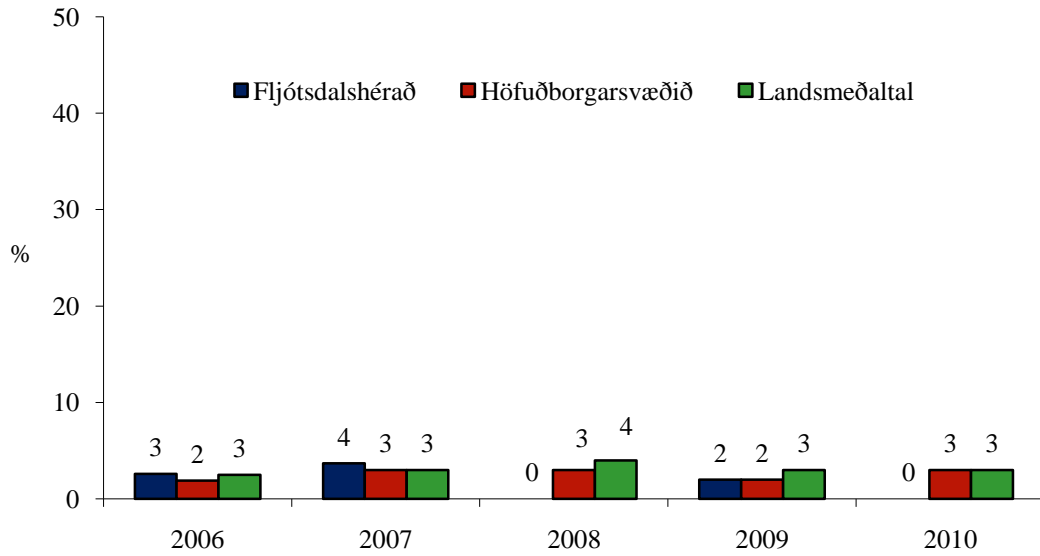

Mynd 17. Hlutfall nemenda í 8. bekk sem hafa notað hass einu sinni eða oftar um ævina, árin 2006 - 2010.

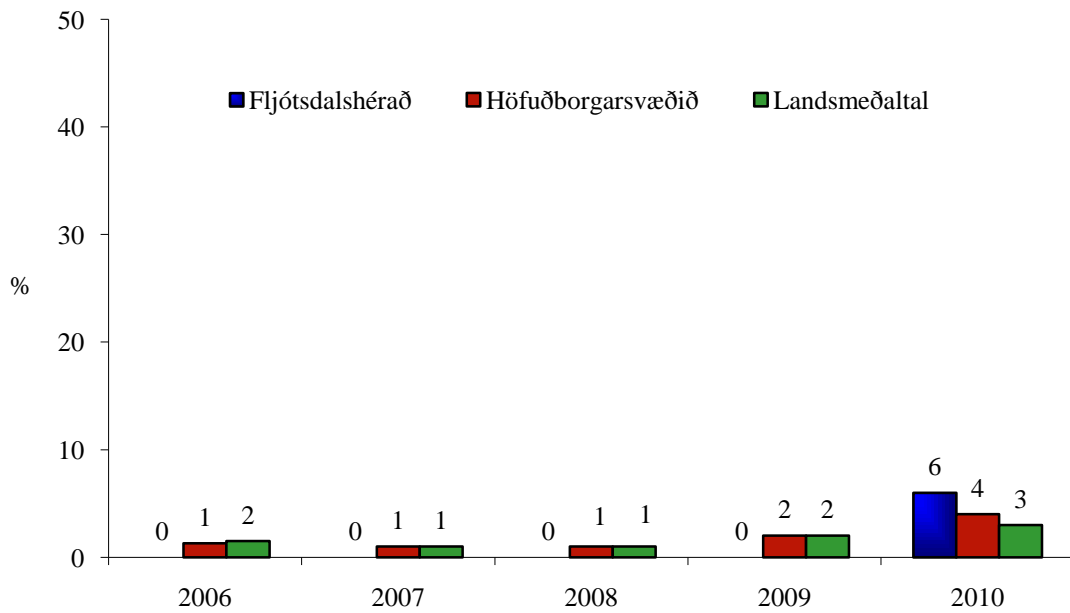
Neysla annarra ólöglegra vímuefna

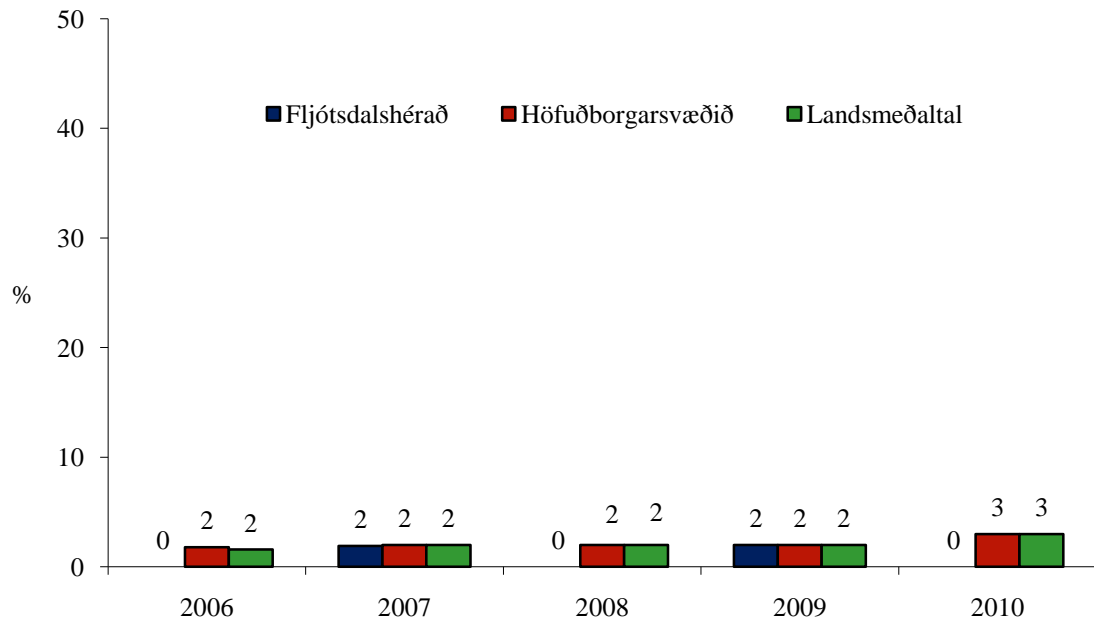
Mynd 18. Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað amfetamín einu sinni eða oftar um ævina, árin 2006 - 2010.

Mynd 19. Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað sniff (t.d. lím) einu sinni eða oft um ævina, árin 2006 - 2010.

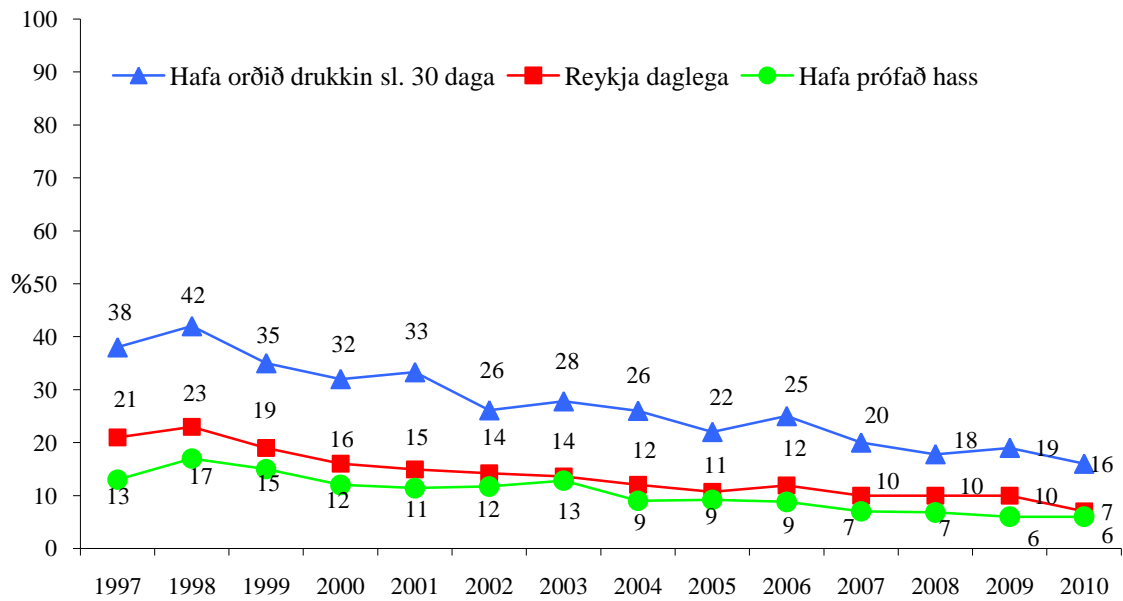

Mynd 20. Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað sveppi (sem vímuefni) einu sinni eða oft um ævina, árin 2006 - 2010.

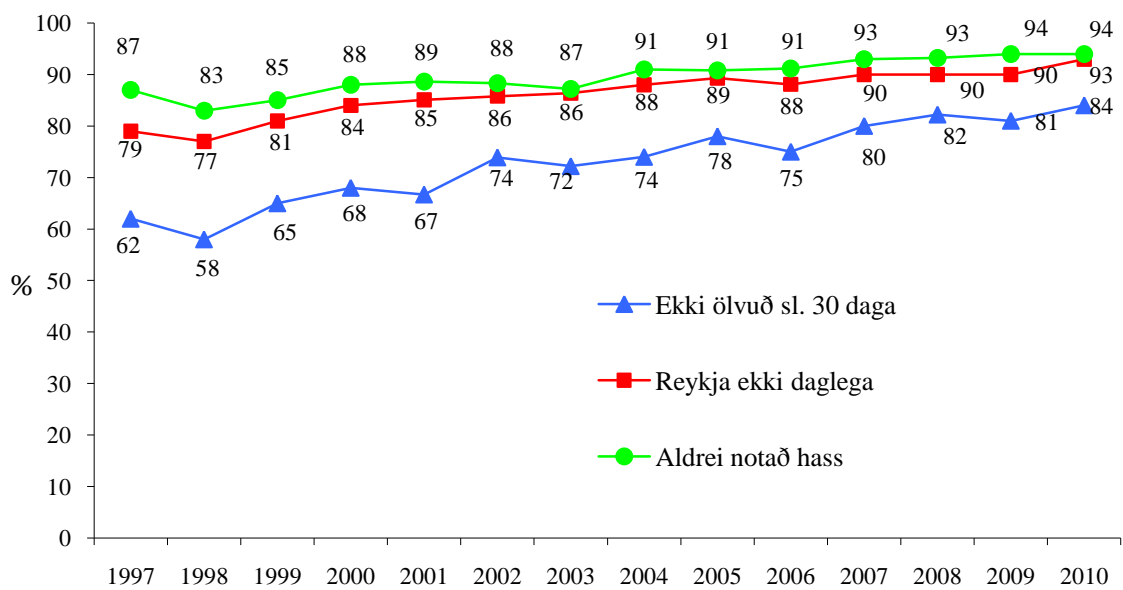

Mynd 21. Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað E-töflu einu sinni eða oftár um ævina, árin 2006 – 2010.

Félagslegir þættir

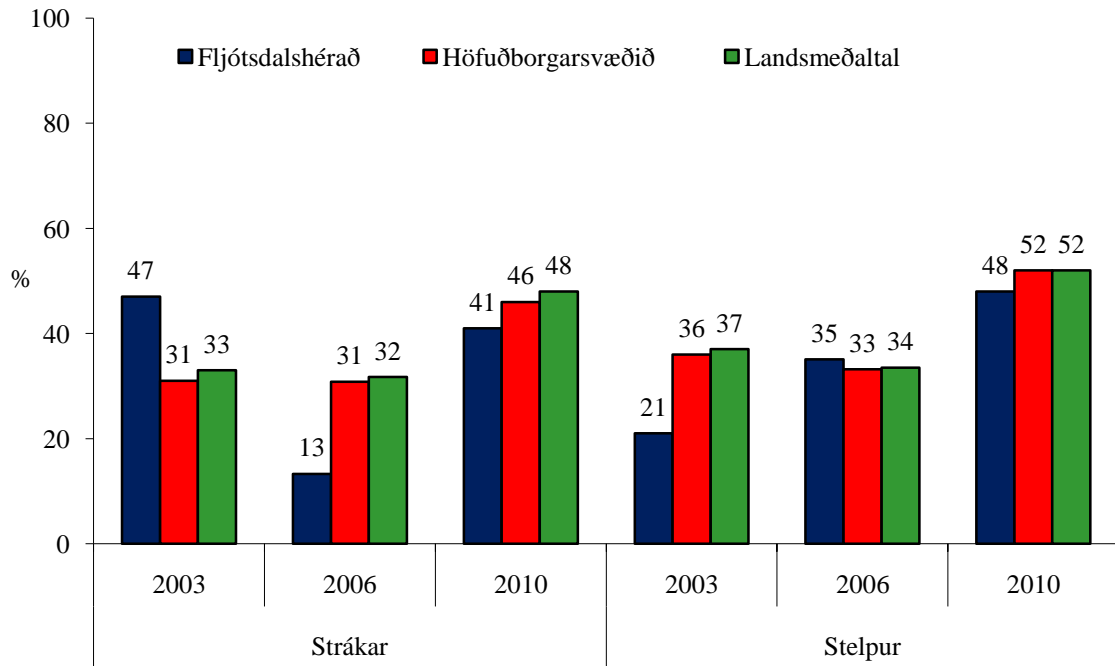

Mynd 22. Þróun vímuefnaneyslu unglunga í 10. bekk á Íslandi árin 1997 til 2010.

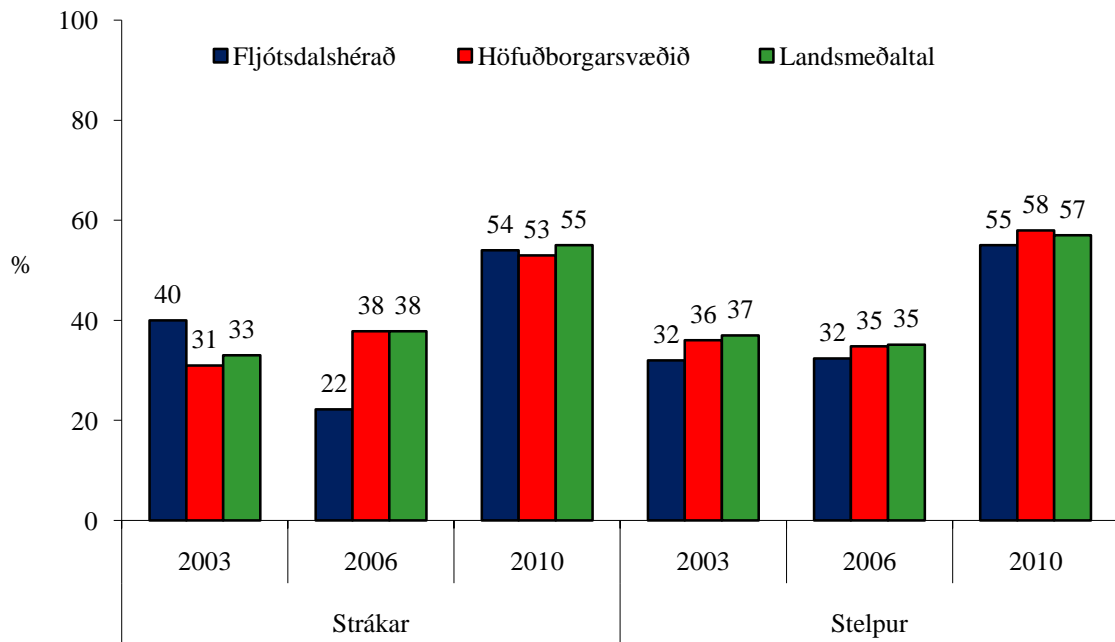

Mynd 23. Hlutfall nemenda í 10. bekk á Íslandi sem reykja ekki eða minna en eina sígarettu á dag, hafa ekki orðið ölvuð sl. 30 daga og hafa aldrei notað hass, árin 1997 til 2010.

Samvera foreldra og unglina

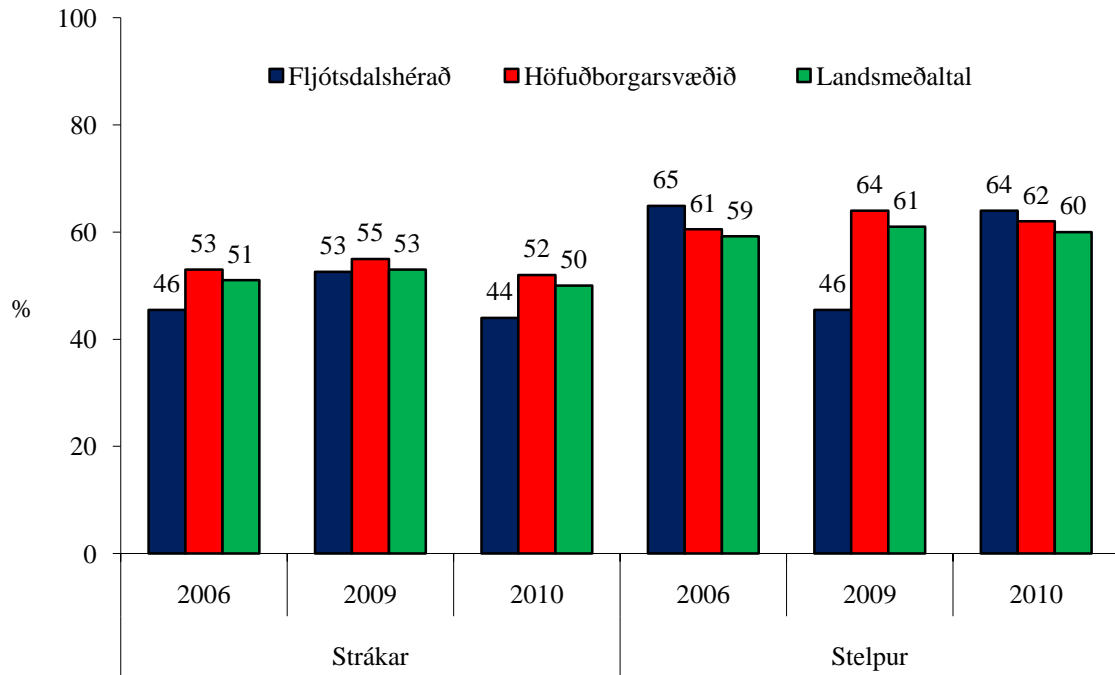

Mynd 24. Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segjast oft eða nær alltaf vera með foreldri/um sínum utan skólatíma á virkum dögum, árin 2003, 2006 og 2010.

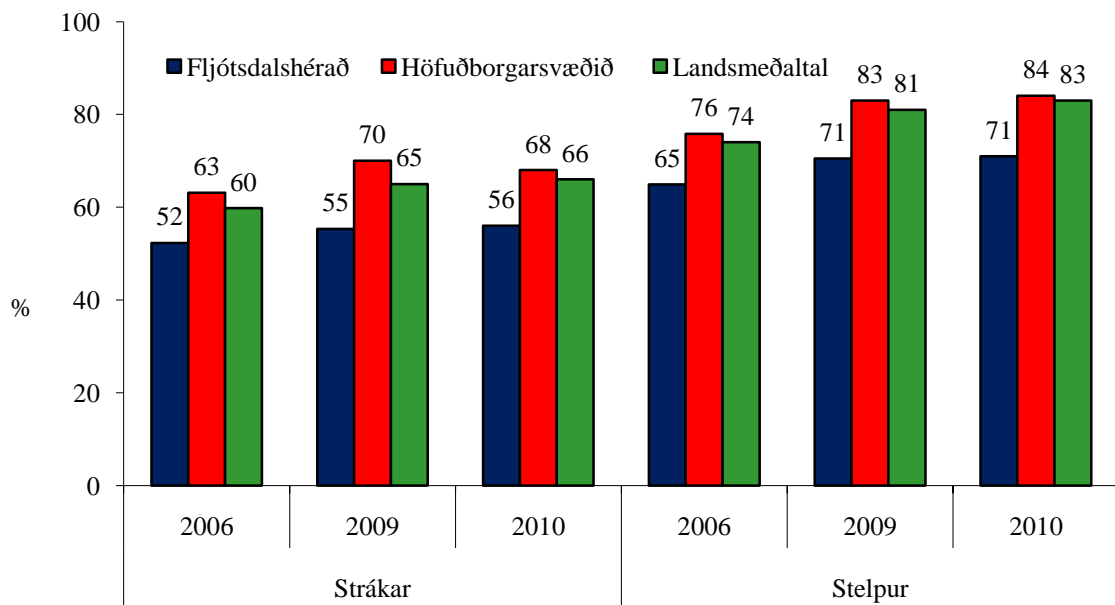

Mynd 25. Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segjast oft eða nær alltaf vera með foreldri/um sínum um helgar, árin 2003, 2006 og 2010.

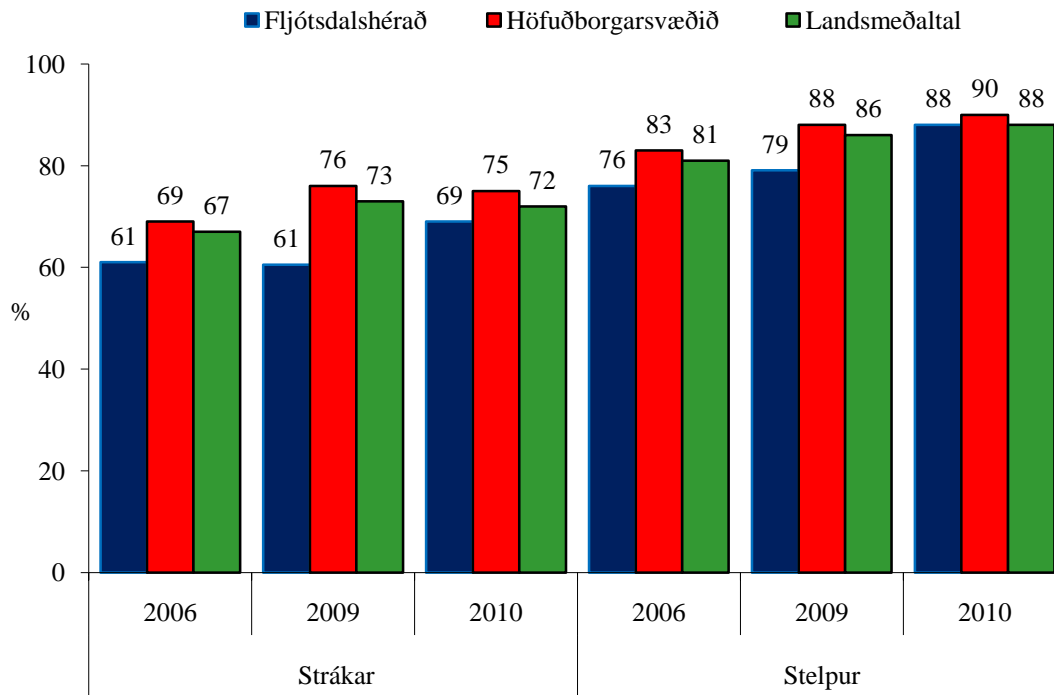
Eftirlit og stuðningur foreldra

Mynd 26. Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segja að það eigi mjög eða frekar vel við um þau að foreldra þeirra setji ákveðnar reglur um hvað þau megi gera utan heimilis, árin 2006 og 2009-2010.

Mynd 27. Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segja að það eigi mjög eða frekar vel við um þau að foreldrar þeirra fylgist með því með hverjum þau eru á kvöldin, árin 2006 og 2009-2010.

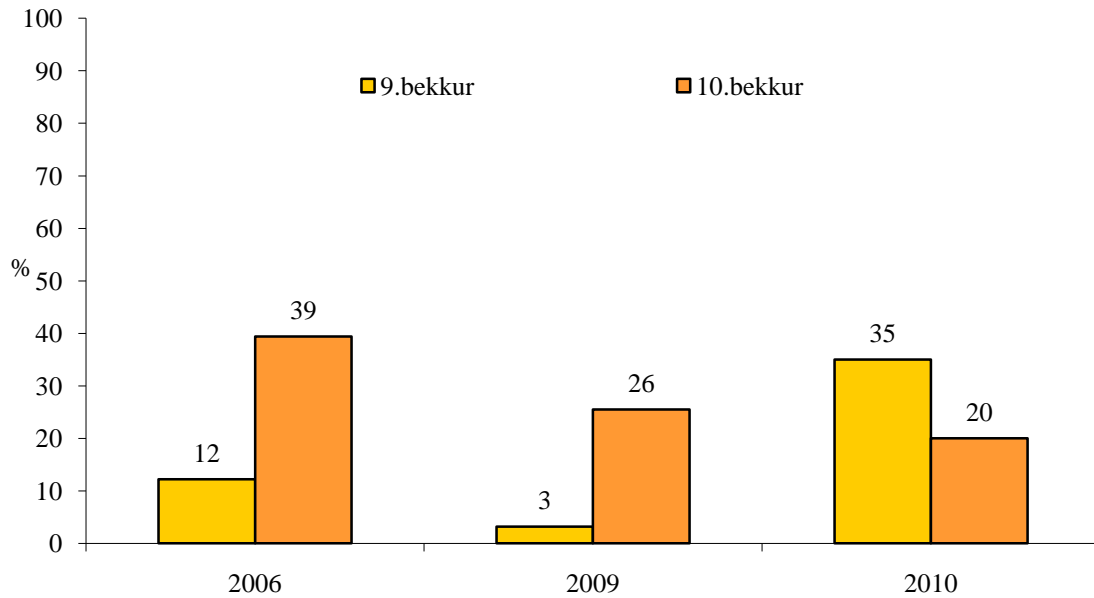

Mynd 28. Hlutfall nemenda stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segja að það eigi mjög eða frekar vel við um þau að foreldrar þeirra viti hvar þau séu á kvöldin, árin 2006 og 2009-2010.

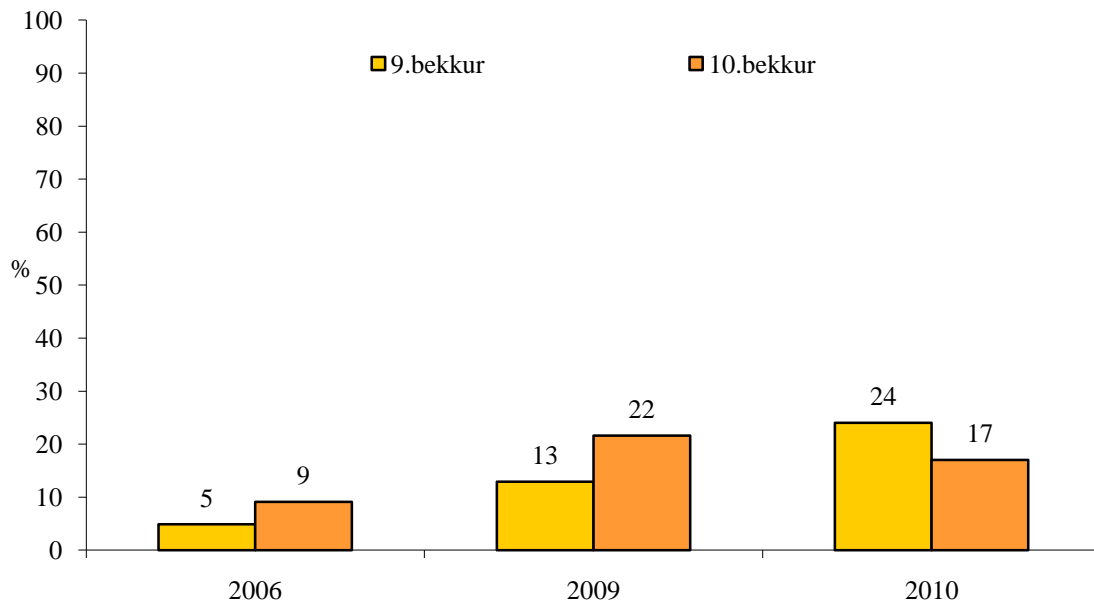
Fjárhagsaðstæður heimilisins

Tafla 3. Hlutfall nemenda í 9. og 10. bekk á Fljótsdalshéraði, í samanburði við landið í heild, sem telja foreldra sína oft eða nær alltaf eiga í fjárhagslegum erfiðleikum, árin 2006 og 2009-2010.

Fjárhags- aðstæður:	Fljótsdals- hérað 2006 %	Landið 2006 %	Fljótsdals- hérað 2009 %	Landið 2009 %	Fljótsdals- hérað 2010 %	Landið 2010 %
Foreldrar þínir eru illa staddir fjárhagslega	6%	4%	9%	6%	4%	7%
Foreldrar þínir hafa ekki efni á því að reka bíl	3%	2%	3%	2%	2%	3%
Foreldrar þínir hafa varla næga peninga til að borga brýnustu nauðsynjar	7%	4%	4%	4%	9%	5%
Foreldrar þínir hafa ekki ráð á þeirri tómsundastarfsemi sem þú vilt helst stunda	4%	3%	1%	4%	4%	4%

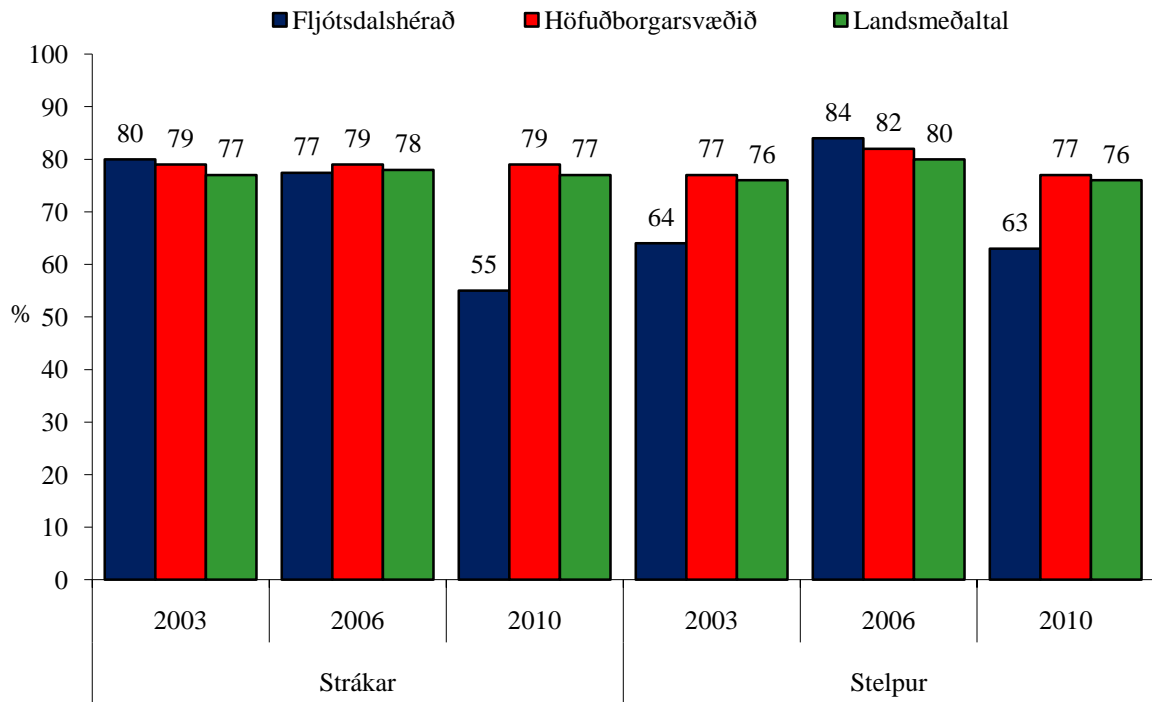

Mynd 29. Hlutfall nemenda í 9. og 10. bekk á Fljótsdalshéraði sem hafa einhvern tíma orðið vitni að alvarlegu rifrildi foreldra sinna, samanburður milli ára 2006 og 2009-2010.

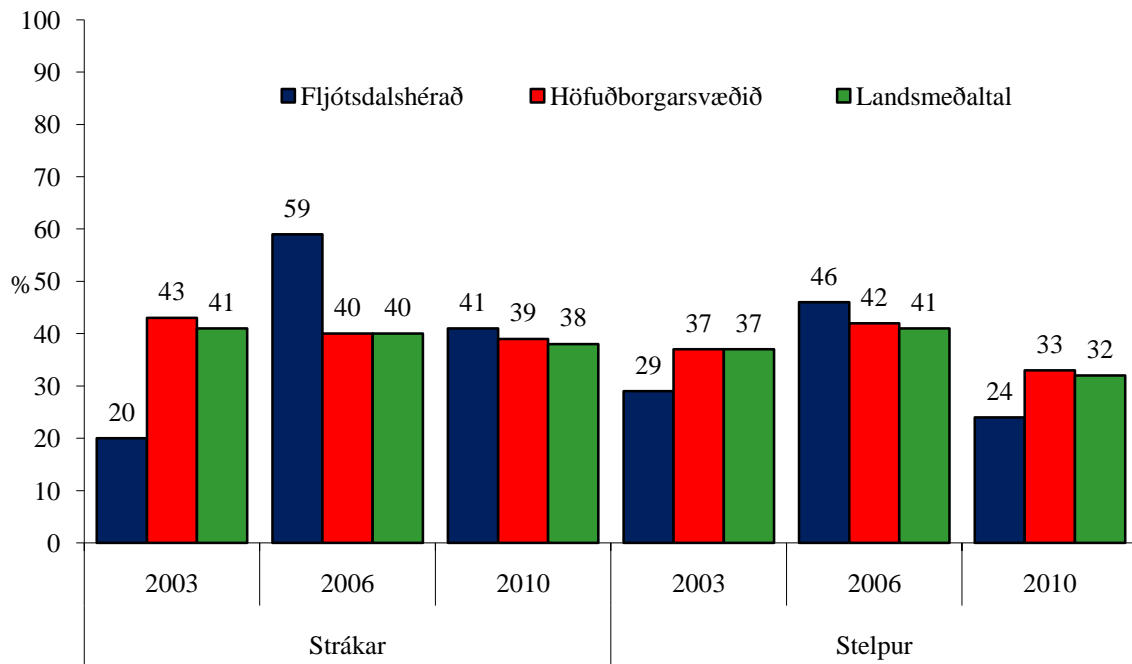

Mynd 30. Hlutfall nemenda í 9. og 10. bekk á Fljótsdalshéraði sem eiga móður eða föður sem misst hafa atvinnu sína, samanburður milli ára 2006 og 2009-2010.

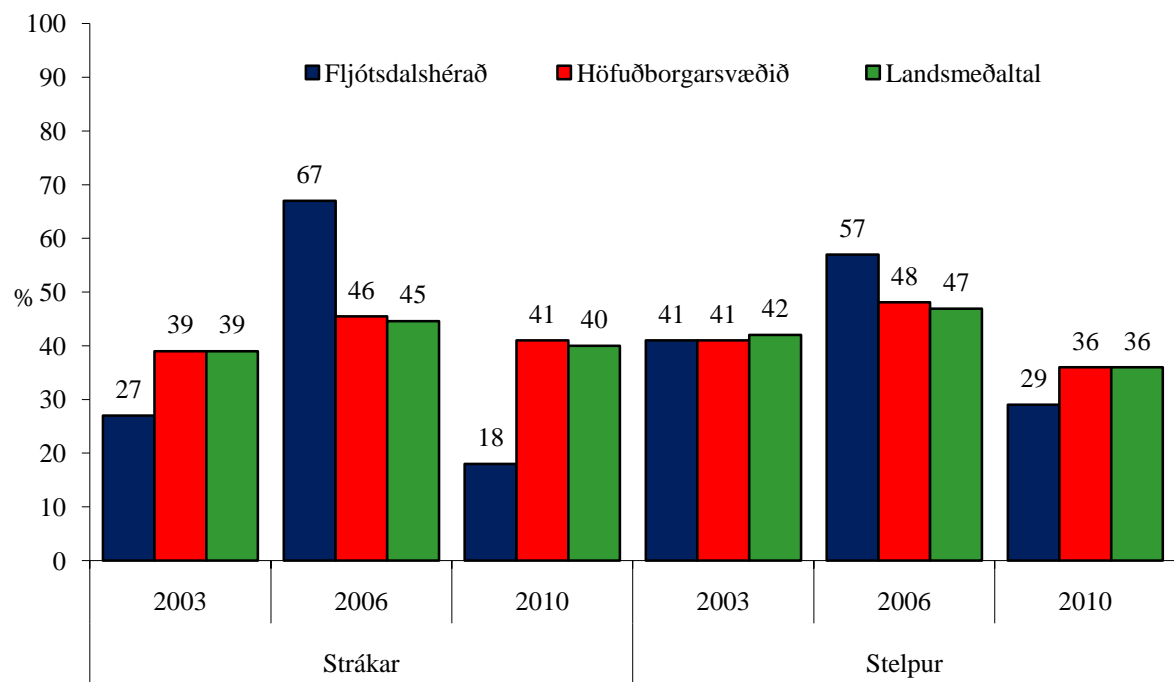
Útivistartími

Mynd 31. Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segjast hafa verið úti eftir klukkan tíu að kvöldi, einu sinni eða oftar sl. 7 daga, árin 2003, 2006 og 2010.

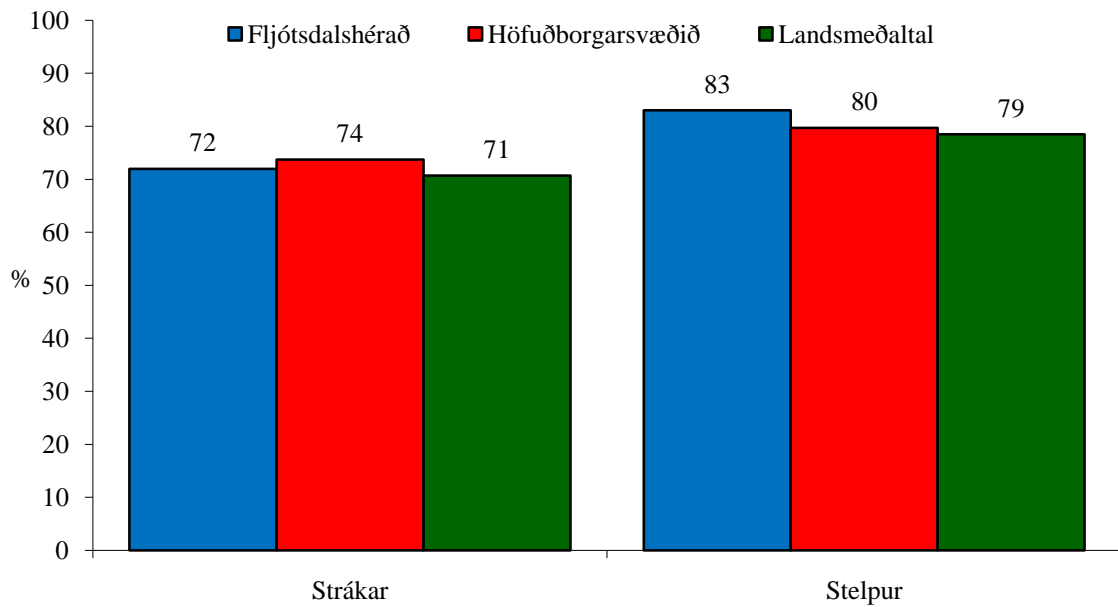

Mynd 32. Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segjast hafa verið úti eftir klukkan tíu að kvöldi, þrisvar sinnum eða oftar sl. 7 daga, árin 2003, 2006 og 2010.

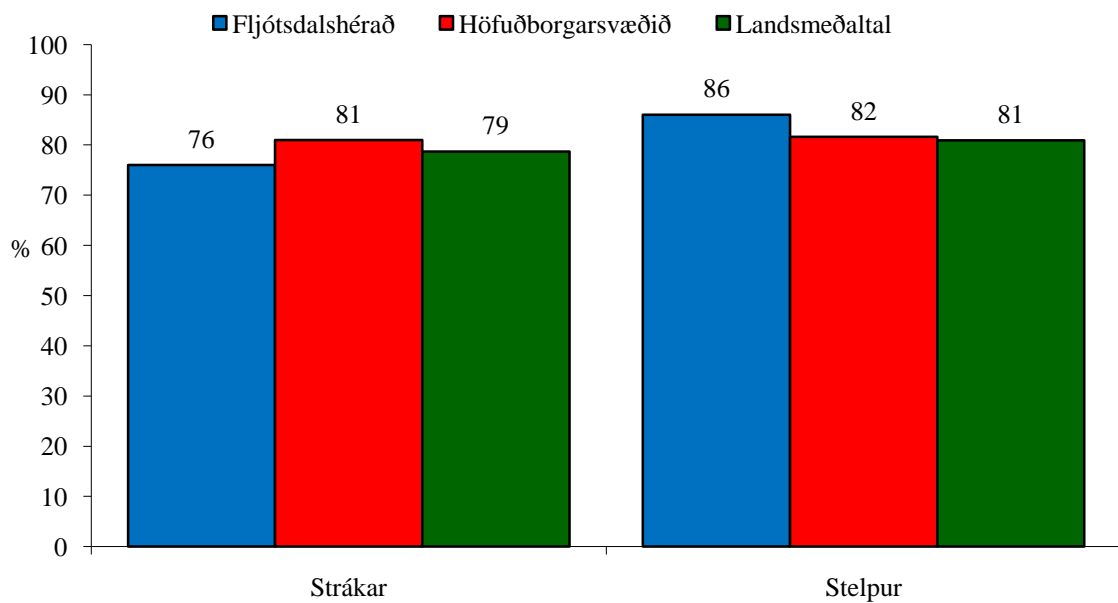

Mynd 33. Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem segjast hafa farið út og komið heim eftir miðnætti, einu sinni eða oftar sl. 7 daga, árin 2003, 2006 og 2010.

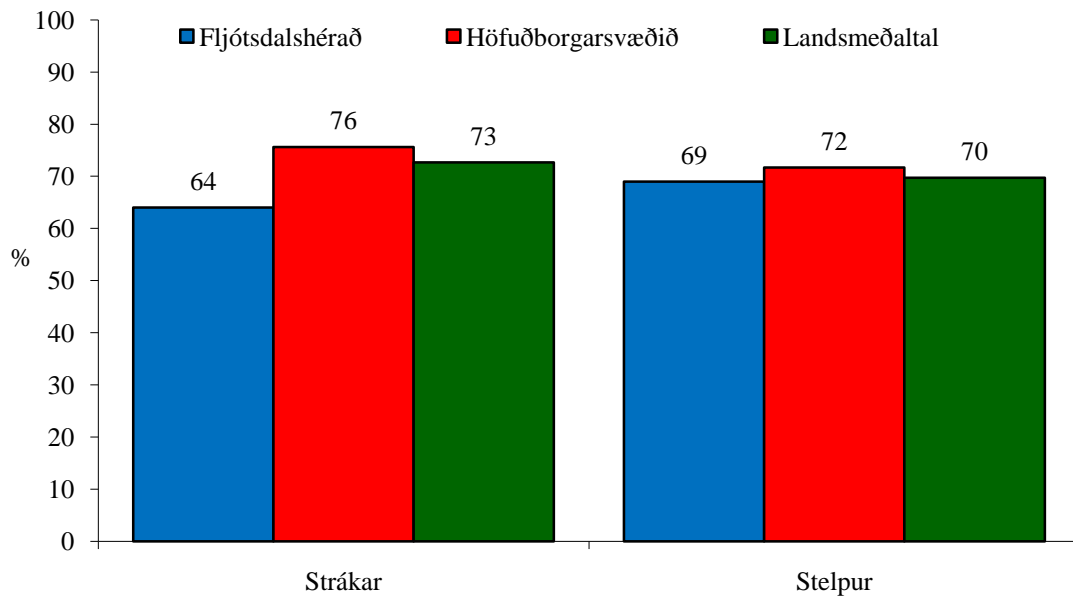
Nám og skóli

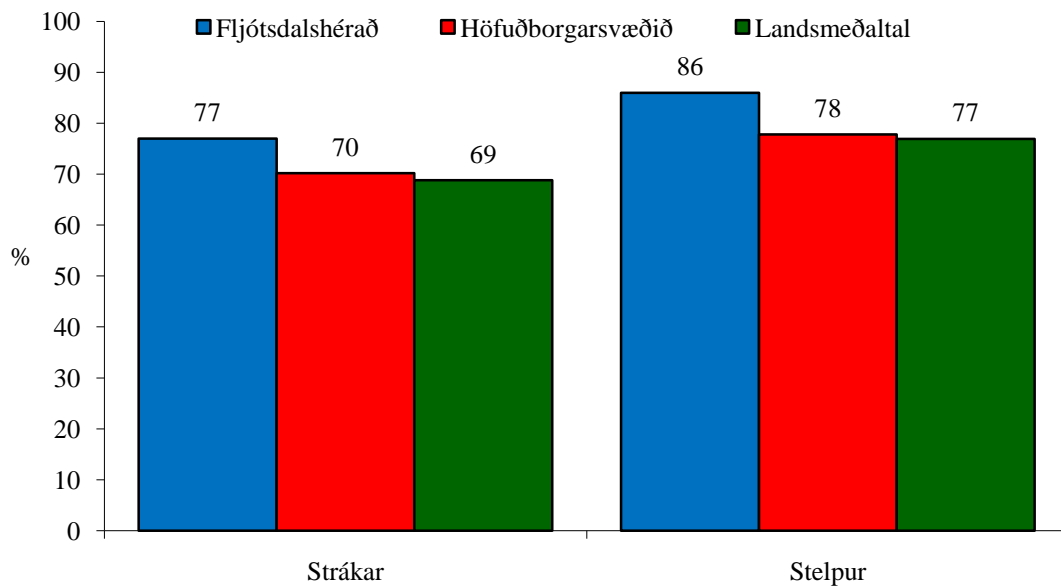
Mynd 34. Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segja það oft eða nær alltaf eiga við um sig að þeim finnist námið hafa tilgang, árið 2010.

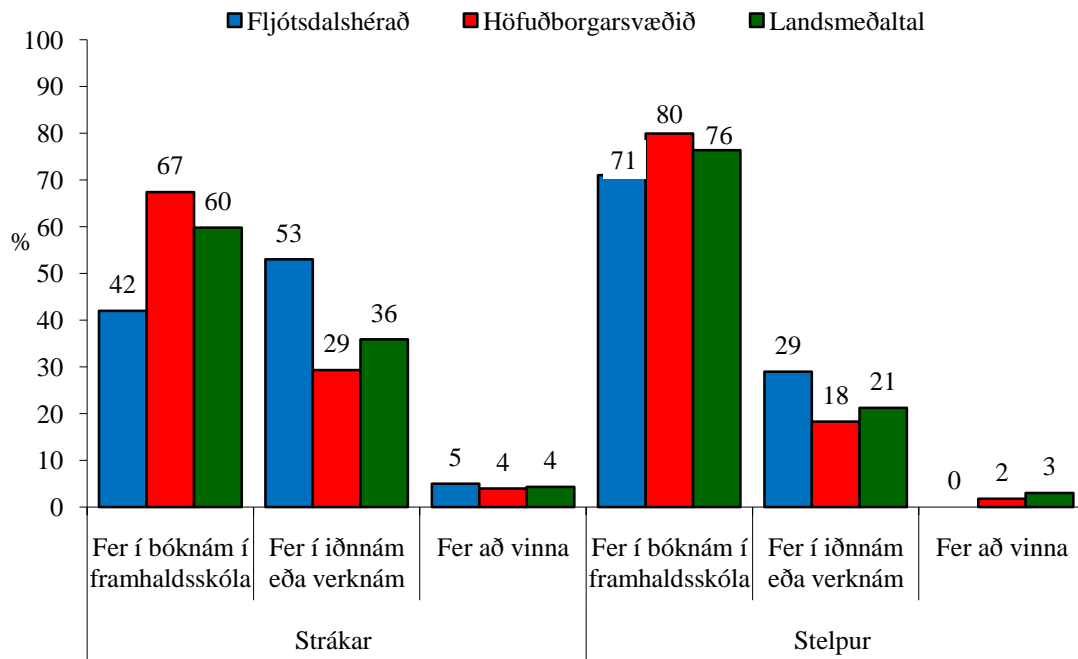
Mynd 35. Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segja það oft eða nær alltaf eiga við um sig að þeim líði vel í skólanum, árið 2010.

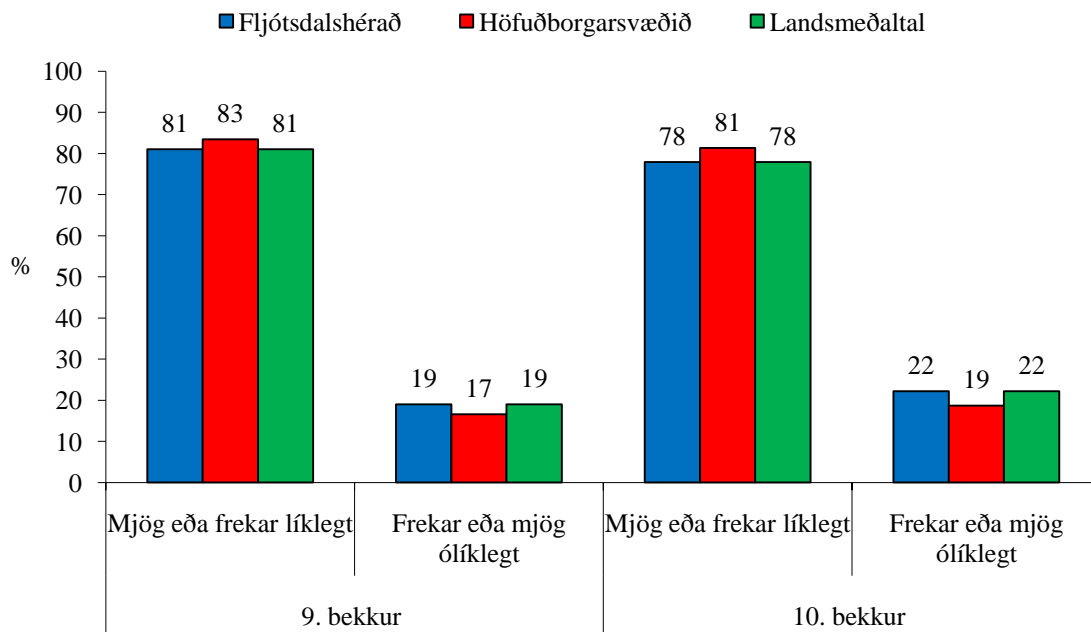
Mynd 36. Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segja það oft eða nær alltaf eiga við um sig að þau langi ekki til að skipta um skóla, árið 2010.

Mynd 37. Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segja það oft eða nær alltaf eiga við um sig að þeim semji vel við kennarana, árið 2010.

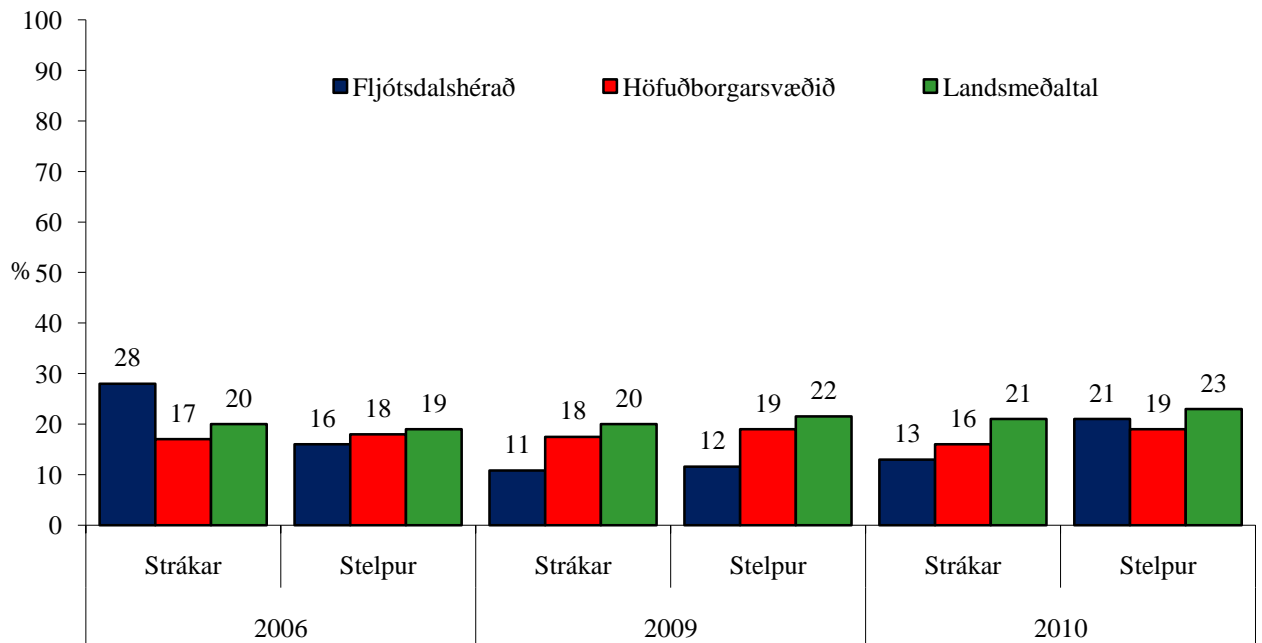

Mynd 38. Hlutfall stráka og stelpna í 9. og 10. bekk sem ætla í framhaldsskóla (bók-, iðn- eða verknám) að loknu núverandi námi, árið 2010.

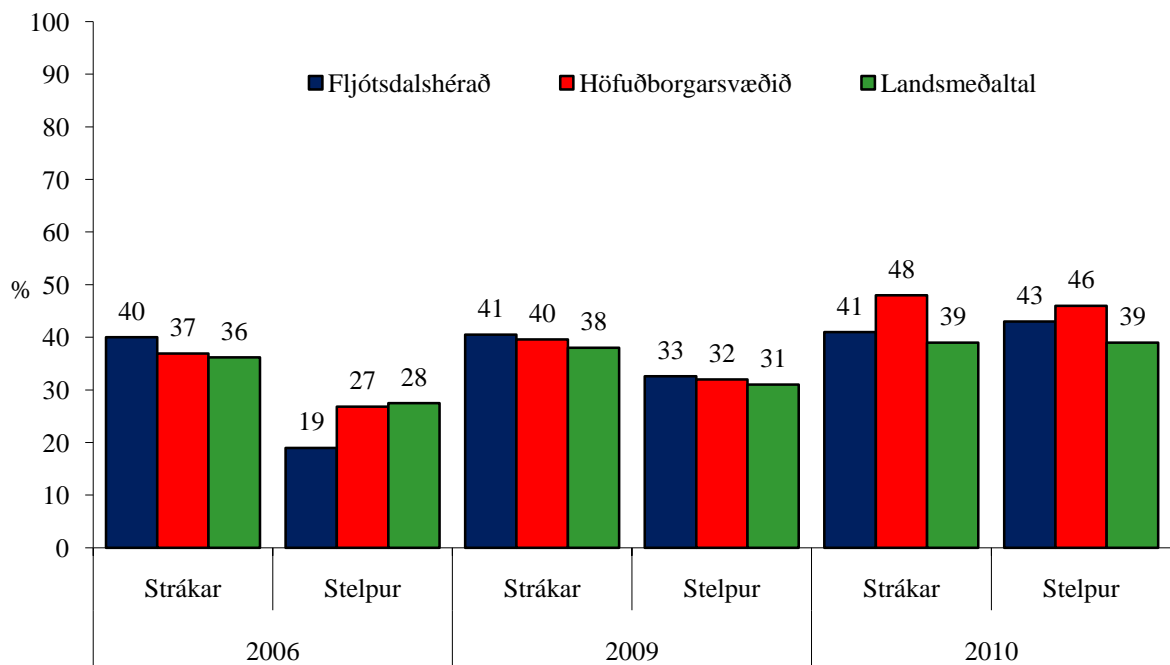

Mynd 39. Hversu líklegt eða ólíklegt finnst þér að þú farir í nám á háskólastigi? Hlutfall nemenda í 9. og 10. bekk, árið 2010.

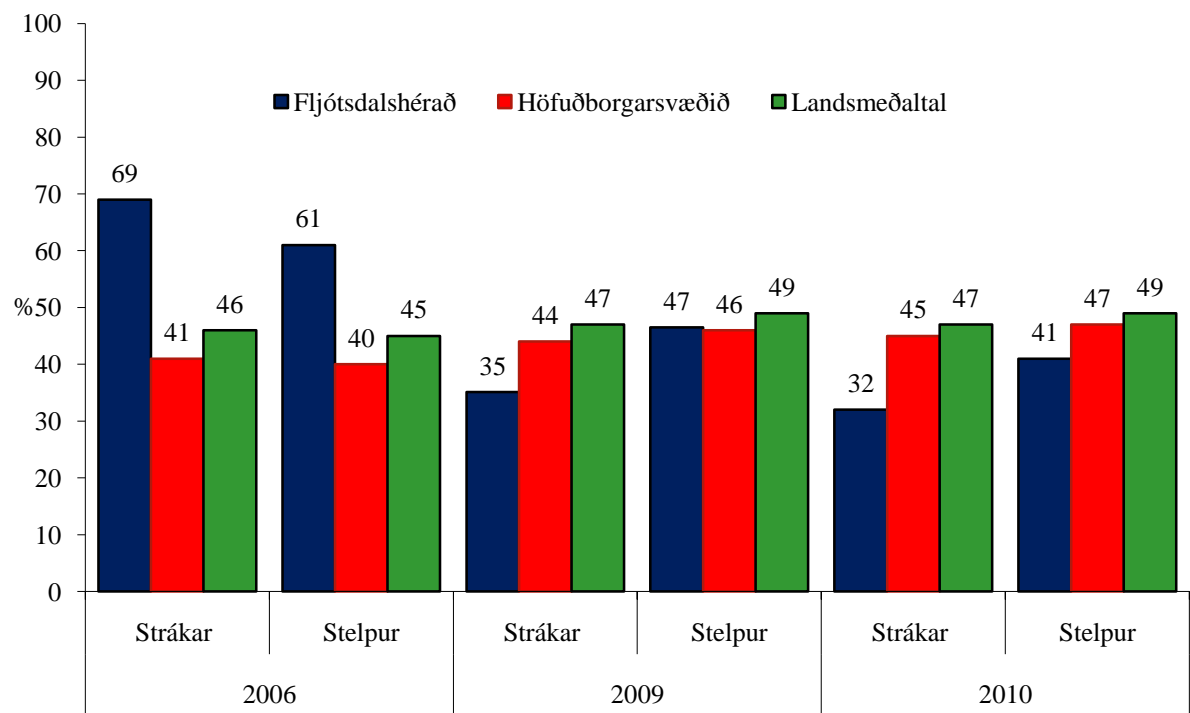
Skipulagt íþrótta og tómstundastarf

Mynd 40. Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segjast stunda íþróttir (æfa eða keppa) með íþróttafélagi 1 - 3 sinnum í viku, árin 2006 og 2009-2010.

Mynd 41. Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segjast stunda íþróttir (æfa eða keppa) með íþróttafélagi 4 sinnum í viku eða oftar, árin 2006 og 2009-2010.

Mynd 42. Hlutfall stelpna og stráka í 9. og 10. bekk sem segjast taka þátt í skipulögðu tómstundastarfi, öðru en íþróttum, vikulega eða oftar, árin 2006 og 2009-2010.

Heimildir

- Allegrante, J.P. (2004). Unfit to Learn. *Education Week*, 24, 38-40.
- Altermatt E.R. og Pomerantz, E.M. (2005). The implications of having high-achieving versus low-achieving friends: A longitudinal analysis. *Social Development*, 14, 61-81.
- Álfgeir Logi Kristjánsson, Inga Dóra Sigfúsdóttir (í prentun). The Role of Parental Support, Parental Monitoring, and Time Spent With Parents in Adolescent Academic Achievement in Iceland: A Structural Model of Gender Differences. *Scandinavian Journal of Educational Research*.
- Álfgeir Logi Kristjánsson, Inga Dóra Sigfúsdóttir, Allegrante, J.P., Ásgeir R. Helgason (2008). Social correlates of cigarette smoking among Icelandic adolescents: a population-based cross-sectional study. *BMC Public Health*, 8:86.
- Álfgeir Logi Kristjánsson, Inga Dóra Sigfúsdóttir og Jón Sigfússon (2006). *Ung Fólki 2006. Menntun, menning, tómstundir og íþróttaiðkun ungmenna á Íslandi*. Reykjavík: Rannsóknir & greining.
- Álfgeir Logi Kristjánsson, Silja Björk Baldursdóttir, Inga Dóra Sigfúsdóttir og Jón Sigfússon (2005). *Ungt fólk 2004: Menntun, menning, tómstundir, íþróttaiðkun og framtíðarsýn íslenskra ungmenna*. Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.
- Bachman, J.D., Johnston, L.D. og O'Malley, P.M. (1987). *Monitoring the future*. Ann Arbor: Institute for Social Research.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice-Hall. Uppersaddle River, N.J.
- Bowker A., Bukowski W.M., Hymel S. og Sippola L.K. (2000). Coping with daily hassles in the peer group during early adolescence: Variations as a function of peer experience. *Journal of Research in Adolescence*, 10, 211-243.
- Carter, D.S.G., Bennetts, C. og Carter, S.M. (2003). 'We're not sheep': Illuminating the nature of the adolescent peer group in effecting lifestyle choice. *British Journal of Sociology of Education*, 24, 225-241.
- Coleman, J. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120.

- O'Byrne, K.K., Haddock, C.K., Poston, W.S.C. (2002). Parenting Style and Adolescent Smoking. *Journal of Adolescent Health*, 30: 418-425.
- Osgood, D.W., Anderson, A.L. (2004). Unstructured Socializing and Rates of Delinquency. *Criminology*, 42: 519-549.
- Osgood, D.W., Wilson, J.K., O'Malley, P.M., Bachman, J.G. og Johnston, L.D. (1996). Routine activities and individual deviant behavior. *American Sociological Review*, 50, 231-243.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkley: University of California Press.
- Inga Dóra Sigfúsdóttir, Þórólfur Þórlindsson, Álfgeir Logi Kristjánsson, Roe, K., Allegrante, J.P. (2009). Substance Use Prevention for Adolescents: The Icelandic Model. *Health Promotion International*, 24: 16-25.
- Jón Gunnar Bernburg, Þórólfur Þórlindsson, Inga Dóra Sigfúsdóttir (2009). The spreading of suicidal behavior: The contextual effect of community household poverty on adolescent suicidal behavior and the mediating role of suicide suggestion. *Social Science & Medicine*, 68: 380-389.
- Paretti-Wetel, P. og Lorente, F.O. (2004). Cannabis use, sport practice and other leisure activities at the end of adolescence. *Drug and Alcohol Dependence*, 73, 251-257.
- Piko B.F. og Fitzpatrick K.M. (2004). Substance use, religiosity, and other protective factors among Hungarian adolescents. *Addictive Behaviors*, 29, 1095-1107
- Rúnar Vilhjálmsson og Þórólfur Þórlindsson (1992). The integrative and physiological effects of sports participation: A study of adolescence. *The Sociological Quarterly*, 33, 637-647.
- Sheldon, S.B. og Epstein, J.L. (2005). Involvement Counts: Family and Community Partnerships and Mathematics Achievement. *The Journal of Educational Research*, 98, 196-206.
- Sigríður Þóra Eiðsdóttir, Álfgeir Logi Kristjánsson, Inga Dóra Sigfúsdóttir, Allegrante, J.P. (2008). Trends in physical activity and participation in sports clubs among Icelandic adolescents. *European Journal of Public Health*, 18: 289-293.

- Sutherland, E.H. og Cressey, D.R. (1978). *Criminology*. 10. útg. New York: Lippincott.
- Þórólfur Þórlindsson, Inga Dóra Sigfúsdóttir, Jón Gunnar Bernburg og Viðar Halldórsson (1998). *Vímuefnaeysla ungs fólks: Umhverfi og aðstæður*. Reykjavík: Rannsóknarstofnun uppeldis- og menntamála.
- Þórólfur Þórlindsson, Jón Gunnar Bernburg. (2006). Peer groups and substance use: Examining the direct and interactive effect of leisure activity. *Adolescence*, 41: 321-339.
- Þórólfur Þórlindsson, Þorlákur Karlsson og Inga Dóra Sigfúsdóttir (1994). *Um gildi íþróttar fyrir íslensk ungmenni*. Reykjavík: Rannsóknarstofnun uppeldis- og menntamála.
- Þóroddur Bjarnason, Þórólfur Þórlindsson, Inga Dóra Sigfúsdóttir, Welch, M.R. (2005). Familial and Religious Influences on Adolescent Alcohol Use: A Multi-Level Study of Students and School Communities. *Social Forces*, 84: 375-390.
- Þórólfur Þórlindsson, Þóroddur Bjarnason, Inga Dóra Sigfúsdóttir (2007). Individual and community processes of social closure: A study of Adolescent Academic Achievement and Alcohol Use. *Acta Sociologica*, 50: 161-178.
- Warr, M. (1993). Age, peers and delinquency. *Criminology*, 31, 17-40.